

ROBERT ȘERBAN – OAMENI ÎN TRENING

„Suplimentul de cultură” vă oferă în avanpremieră un fragment din acest volum, care va apărea în curând în colecția „Ego. Proză” a Editurii Polirom.

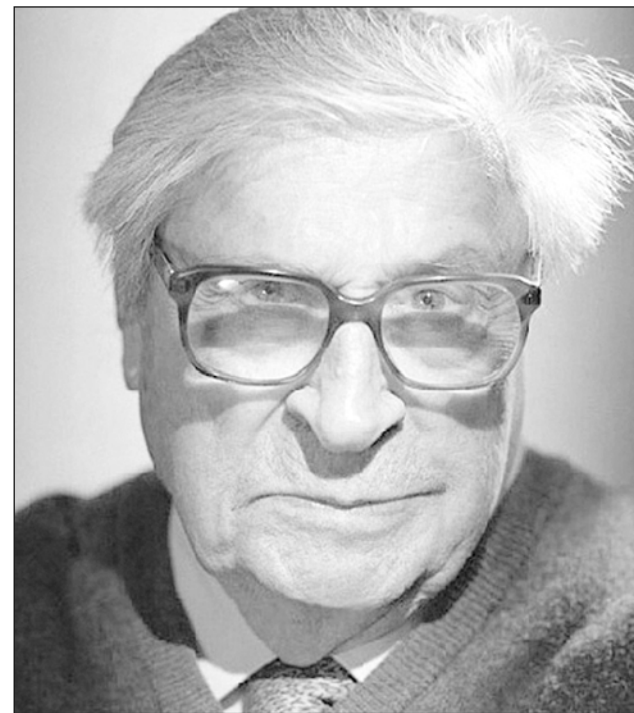
PAGINA 12

O FILOSOFIE PRIMĂ A CELOR SECUNDE

Definiția restului sau, mai degrabă, punerea acestuia în limbajul filosofiei este realizată de Alexander Baumgarten plecând de la vocabularul antichității grecești, pe care îl cunoaște atât de bine.

PAGINA 10

© Arnaud

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA // APARE SÂMBĂTA // WWW.SUPLIMENTULDECULTURA.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

**BIOGRAFIILE UNUI BIOGRAF:
HENRI TROYAT, PRINS DE PASIUNEA
PENTRU PERSONAJELE SALE**

ANUL XVII ▶ NR. 751 ▶ 6 – 12 NOIEMBRIE 2021 ▶ REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI ZIARUL DE IAȘI

PAGINILE 2-3

**INTERVIU CU SCRITORUL
FLORIN IRIMIA**

**„SĂ TRĂIEȘTI
ÎN ACEASTĂ ȚARĂ
ÎNSEAMNĂ
SĂ TE SIMȚI
MEREU
AMENINȚAT
DE CEVA”**

PAGINILE 8-9

Biografiile unui biograf: Henri Troyat, prins de pasiunea pentru personajele sale

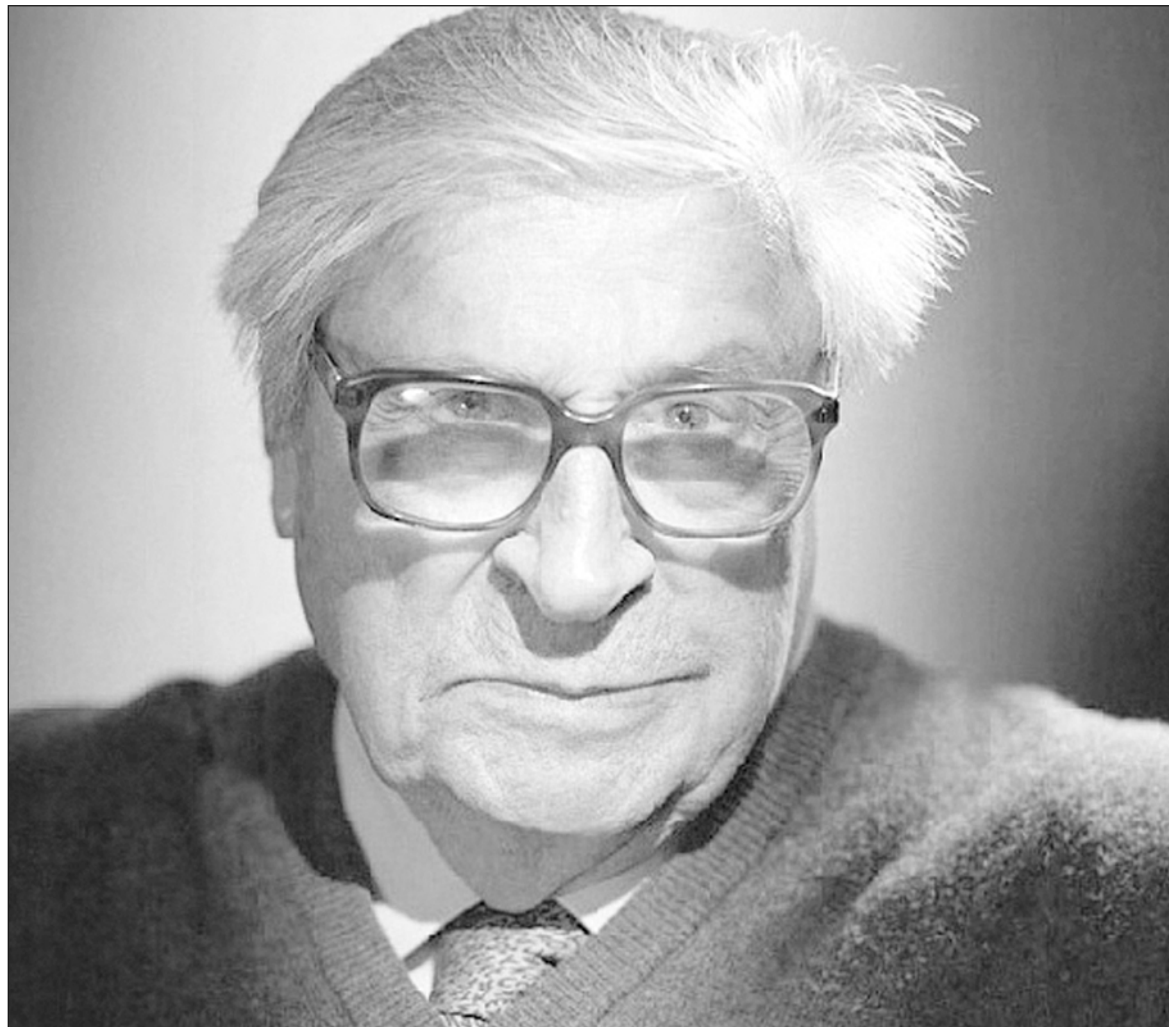
Concertul nr. 1 pentru pian și orchestră de P.I. Ceaikovski cred că este unul dintre cele mai des auzite concerte în sălile de concerte din România. De asemenea, nu cred că există pianist trecut prin furcile caudine ale unui concurs internațional care să nu

treacă (și) prin proba acestui concert. Un pianist aflat la început de carieră solo trebuie să dovedească că știe la perfecție acest concert, diferența dintre un solist și un instrumentist membru al unei orchestre ține de nivelul tehnic și de personalitate.

M-am apropiat greu de Ceaikovski, habar n-am de ce; la fel și de *Boris Godunov*, opera lui Mussorgski, atât de rar auzită pe scenele de la noi. În schimb, am în minte și acum scene întregi din *Evgheni Oneghin*, opera aceluiași Ceaikovski, în montarea Operei Naționale Române, cu Iulia Isaev în distribuție. Despre Șostakovici ce să mai spun? L-am descoperit târziu, prin liceu, dar de atunci încoace nu-l refuz, îl ascult de fiecare dată cu uimire, căci mi-e imposibil să înțeleg care i-au fost resursele, de unde și-a alimentat (cu atâta furie, de ce nu, în anumite momente) genialitatea. *Lacul lebedelor*? Cum să nu, dacă mai este și cu o distribuție demnă de Teatrul Balșoi atunci vă asigur că n-avem ce vorbi câteva ore bune!

NONA RAPOTAN

Sunt doar câteva nume din sfera muzicii rusești care-mi vin în cap acum, la o primă evocare. Spiritul rus este (și) unul foarte muzical, mă feresc să spun eminent, deși mi-e imposibil să cred că există cineva care să nu fi ascultat măcar o bucată muzicală din folclorul acestui popor. O să mă întrebăți de unde aceste evocări de nume din sfera muzicală, că doar titularul RUBATO este Cătălin Sava. Adevărul este că i-am citit ultimul articol recent dimineață (în care era vorba de Renaud Capuçon, nici un rus pomenit, parol) și,

© Arnaud

cum-necum, au început să se lege ideile.

PENTRU TROYAT, RUSIA ESTE PARTE ȘI DIN EUROPA, SAU MAI CU SEAMĂ DIN EUROPA

E greu să scrii despre Henri Troyat, scriitorul cu atât de multe biografii în portofoliu, încât te întrebă de unde atâta memorie. Nu știu să existe un alt scriitor de talia lui Troyat care să cunoască atât de bine cultura și civilizația

spațiului rusesc, fără să fi trăit acolo prea mulți ani.

Emigrat încă din copilărie, din cauza celebrei Revoluții din Octombrie, Troyat n-a uitat să pună în sacul pribeagului mirosul stepei rusești, altfel cum să explic forța detaliului de care se folosește cu atât de mult meșteșug? Toate biografiile lui se remarcă prin această bogăție de date; vocația lui de istoric l-a ajutat să-și ordoneze în minte datele, evenimentele și oamenii, să stabilească

relația de cauzalitate și, mai ales, să pună în context evenimentele.

Pentru Troyat, Rusia este parte și din Europa, sau mai cu seamă din Europa; din cărțile dedicate lui Cehov și Nicolae al II-lea – ambele recent apărute la Editura Polirom – îți dai seama cât de interesat a fost acesta de amănuntele cu privire la relațiile celor doi cu Europa, cum s-au poziționat aceștia față de diversele evenimente ale lumii europene sau dacă au avut nisaiva afinități pentru una sau alta din

culturile spațiului european.

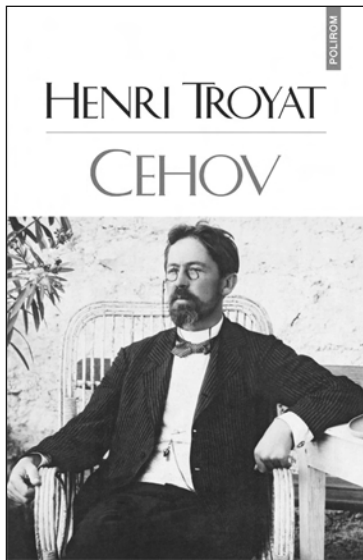
E de înțeles această cale urmată de Troyat, căci clasa superioară a Rusiei și-a consolidat puterea de-a lungul anilor bătând calea Europei, marile curți regale avându-i ca oaspeți de-a lungul anilor. Un rus cultivat trebuia să știe câte ceva și despre Franța și valorile ei, dacă nu în profunzime, măcar la nivel de conversație de salon.

CAPACITATEA LUI TROYAT DE A ORDONA CANTITATEA IMENSĂ DE DATE

Henri Troyat a trăit suficient de mult (95 de ani), încât să-și poată elabora propria metodă de cercetare și să influențeze producția de biografii. A adunat și ordonat cantități imense de date, amănunte cu privire la fapte istorice neînsemnate pentru profani, dar esențiale pentru istoricul rafinat și profund, a aruncat lumină acolo unde nimeni nu s-ar fi gândit, a scos în evidență trăsături de caracter despre care puțini bănuiau că au existat.

Dar, dincolo de toate acestea, se observă lipsa patimii. Chiar dacă cărțile lui te prind, nu te lasă indiferent și, lucru deloc de neglijat, în ciuda dimensiunilor considerabile, se citesc în întregime și dintr-odată. Cu alte cuvinte, nu lași cartea la jumătate, nu abandonezi după primul capitol, dar nici nu prea ai cum să citești în paralel o altă carte.

Cunosc câțiva oameni de cultură, intelectuali de prin rang ai societății românești contemporane, care au mărturisit că, după ce au citit *Cehov* de Henri Troyat,

i-au înțeles mai bine opera. Ce compliment mai frumos ca acesta să fie? Eu fac parte din categoria celor care nu sunt interesați de omul din spatele scriitorului; n-am fost niciodată amatoare de date personale (cu cine s-a căsătorit, câți copii a avut sau cum s-a descurcat în viața de zi cu zi), dar nici nu le-am ignorat, atunci când le-am primit. Am preferat (și încă prefer) să citesc opera fără să mă conectez la dimensiunea personală; nici astăzi, când a ajuns să conteze mult prea mult opțiunea politică în evaluarea unei scrieri, nu mă grăbesc să caut date cu privire la unde locuiește un scriitor sau ce-i place să mănânce. Dacă simt că-mi scapă ceva printre degete atunci când citesc un roman sau o povestire, atunci da, încep să caut date despre toate cele enumerate aici.

Cu toate acestea, biografia lui Cehov m-a prins de la primul capitol. M-a impresionat, pe măsură ce citeam din ce în ce mai mult, capacitatea lui Troyat de a ordona cantitatea imensă de date factice din care s-a alcătuit biografia marului scriitor rus.

ANTON CEHOV

Cehov a trăit puțin, dar extrem de intens. Un om care nu s-a lăsat dominat de boală, dar care a fost învins de ea, nu înainte de a fi reputat câteva victorii importante. Cehov nu doar că a scris foarte mult, dar a și călătorit foarte mult, a fost un rătăcitor, dar în sensul bun al cuvântului. Peregrin printr-o lume căreia i-a aparținut, Cehov a luat cu el peste tot dorința de a face bine și nevoia de a-i ajuta pe ceilalți. Rarisimă capacitatea lui de a se pune la dispoziția celorlalți, de a se dăruia fără a se risipi! Rămâi uluit când îți dai seama câte lucruri a putut face Cehov pentru oamenii din jurul lui,

cunoscuți, prieteni sau admiratori. Troyat a identificat corect resorturile acestei bunătați fără margini, dar a pus în lumină și nevoia lui Cehov de a schimba lumea. O nevoie mai puțin evidentă profanului, dar biograful s-a ajutat în acest sens de micile rezumate strecurate ici și colo ale câtorva din povestirile scrise de Cehov de-a lungul anilor, dar mai cu seamă ale celebrelor piese de teatru.

La primul rezumat eram cât pe ce să spun „Uite, în sfârșit, un punct slab al lui Troyat!”, dar la o privire de ansamblu mi-am dat seama că are logică ce face acesta: cartea nu este doar pentru iubitorii de teatru sau doar pentru amatorii de povestiri. Nu, cartea este în primul rând pentru cineva care vrea să cunoască câte ceva despre societatea rusă de sfârșit de secol XIX și început de secol XX. Pentru cineva care vrea să înțeleagă cum de a fost posibil ca Rusia să ajungă o mare putere a lumii contemporane, cum de a fost posibil ca tocmai din Rusia să plece viforul comunist, cel care a făcut prăpăd în mai bine de jumătate din lumea europeană aproape 50 de ani.

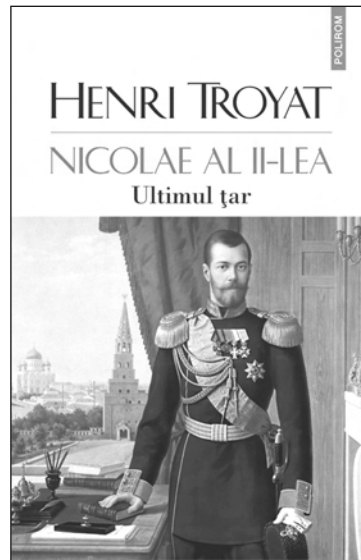
Cehov este pentru oamenii cu prejudecăți, pentru cei care încă mai cred că Rusia este un spațiu al mușicilor și al lagărelor de muncă siberiene. Pentru că da, Troyat a citit cu o acribie demnă de un arhivist de mare forță toată corespondența purtată de Cehov – și, Doamne, omului ăsta chiar îi plăcea să trimită scrisori! – și a scos de acolo detalii și amănunte care puse cap la cap dau notă cu privire la cultura și civilizația unui spațiu încă prea puțin cunoscut la noi.

În *Cehov* revin cu obstinție câteva nume, prieteni care l-au însoțit pe scriitor de-a lungul anilor, nume pe care le veți regăsi și în *Nicolae al II-lea. Ultimul țar*. E salutară din această perspectivă, decizia Editurii Polirom de a deschide seria de autor Henri Troyat cu aceste două titluri.

Suvorin este unul dintre aceste nume, prieten foarte apropiat lui Cehov, jurnalist de primă linie în epocă, el a fost și martor al mării și decăderii ultimului țar.

NICOLAE AL II-LEA

Troyat nu lasă niciodată o idee în aer, după cum nu uită că imaginea de ansamblu se obține din mici detalii, cu condiția să le pui la locul lor. Dacă la Cehov contează foarte mult decizia personală și felul cum se reflectă aceasta în viețile celorlalți, la Nicolae al II-lea

contează foarte mult decizia politică și felul cum aceasta influențează soarta Rusiei.

Citind volumul dedicat ultimului țar mi-am adus aminte de *Maria Stuart* de Stefan Zweig, alt mare biograf al literaturii universale. Pe undeva, cele două capete încoronate se aseamănă; nici unul nu era făcut să conducă destinele unui stat (mare, puternic, influent), dar amândouă au ajuns în situația de a învăța să se descurce. De aceea, Troyat dedică primele capitole ascensiunii la putere, cum de a fost posibil ca un om care nu avea nici o înclinație pentru a fi în fruntea unui imperiu să facă istorie. Bune sau rele, deciziile lui politice sunt trecute prin multe filtre de către Troyat, astfel încât cititorul să înțeleagă grozăviile comise de primii revoluționari ruși.

Foarte interesant se detașează din ambele volume importanța familiei. Nu există ideea de evoluție în afara familiei, nu există abandon sau separare de familie; Cehov a locuit cu mama și una dintre surori până la moarte, le-a asigurat și celorlalți frați evoluția socială. S-a îngrijit chiar și de tatăl abuziv, căruia nu-i putea ierta privațiunile la care l-a supus în copilărie, poate și pentru că toate aceste lipsuri l-au îndârjit (dar nu l-au transformat într-o fiară). La Nicolae al II-lea, familia capătă altă valoare și alt sens, sfârșitul domniei fiind și sfârșitul familiei. Ce crimă mai odioasă de atât de se poate închipui decât moartea tuturor Romanovilor, o moarte atât de violentă, încât a stat la baza multor scrieri de ficțiune?

Rusia e o întindere uriașă, supradimensionată, greu de condus și imposibil de cuprins într-o singură (și unitară) matrice culturală. Poate că aici se găsește și explicația pentru multele, neașteptate de multe biografii ale unor personalități rusești scrise de Troyat. Poate că

scriind despre ele, culegând datele și construind sisteme de referință cu ajutorul acestora, el a vrut să înțeleagă, să priceapă, să ajungă la capătul deducției.

NU SE PIERDE NIMIC PE DRUM, TOTUL SE ADAUGĂ, ÎN STRATURI CONCENTRICE

Nu, Troyat nu s-a îndoit niciodată de faptul că Rusia a dat lumii unii dintre cei mai valoroși oameni de cultură. Dar a vrut ca toată lumea să afle despre ei, să-i cunoască și să se apropie de marea literatură rusă (de exemplu). Pentru ca acest lucru să devină posibil el a ales un ton lipsit de orice urmă de didacticism, a lăsat faptele să se facă auzite, să răzbată până la cititor, iar pentru asta s-a slujit și de cele câteva calități de scriitor pe care le-a posedat. Troyat a scris biografiile cu pasiunea unui scriitor de romane polițiste, or asta înseamnă talent, dar și tehnică asumată, însușită. Portretele celor despre care a scris se conturează pe măsură ce aceștia acționează, evoluează, trec de la un eveniment al vieții la altul, înaintează în vârstă. Nu se pierde nimic pe drum, totul se adaugă, în straturi concentrice. Toate firele, toate detaliile duc la personajul central, la cel căruia îi este dedicată cartea. Pare obositor de urmărit ce spun eu aici, dar dacă luați cărțile o să vă dați seama cât de cuceritor e în fapt Troyat.

Două nume apar în mod frecvent în biografia lui Cehov: Tolstoi și Gorki. Interesant este că Troyat îi pune pe cei trei pe o linie orizontală invizibilă, fără să stabilească foarte clar cine sunt polii și

cine e la mijloc. Evident, uneori avem tendința de a-l pune pe Tolstoi în vârful unui sistem piramidal de valori, dar felul cum se strecoară acesta în povestea lui Cehov ne face să credem altceva. Să fie aici o perspectivă asupra căreia Troyat a vrut să medită? Se prea poate. Ce știu sigur e că, după ce-am citit *Cehov*, am căutat în biblioteca personală volumele de povestiri ale acestuia și scrierile lui Tolstoi, Gorki știam sigur că nu am. Gândiți-vă că cei trei sunt doar trei nume dintr-un tablou cu multe, foarte nume mari. Istoria literaturii ruse a dat lumii nume grele, pe care n-are rost să le ierarhizăm. E una din lecțiile lui Troyat.

M-am uitat pe lista cu biografiile scrise de Troyat și n-am găsit nici un nume de compozitor rus. Un amănunt care m-a făcut curioasă: oare ce muzică îi plăcea să asculte, oare cât loc ocupau în mintea lui (cea atât de bine organizată) armoniile muzicale? Avea ritualuri, scria mai bine dimineața sau seara? Iată cum, dintr-odată, se naște întrebarea: oare cine va fi biograful unuia dintre cei mai mari biografi pe care i-a avut literatura universală de-a lungul timpului? Până la urmă, de ce nu, face bine să ne delectăm căutând detalii puțin frivole cu privire la ce manii a dezvoltat Troyat aranjând fișele cu mii de amănunte din care a alcătuit atâtea biografii. E semn că am învățat ceva din toate cele scrise de el de-a lungul unei vieți: poveștile oamenilor vor fi interesante atât timp cât nu uităm că sunt ale lor, ale oamenilor.

Și, totuși, ce muzică asculta Troyat? **SDC**

Jurnal din anii molimei (48)

Pentru că vlahii se încăpățânează să facă tot ce e românește posibil pentru ca pandemia să nu se încheie, continuăm Jurnalul.

Luni, 1 noiembrie

Am, ca orice om care trăiește printre vlahi, la bloc, un vecin cu bormașină, un înger cu bormașină, cum bine îi spun eu. E un înger matinal, de cum se trezește începe să dea.

De dragul lui, prin septembrie, mi-am pus traista în băț și am plecat la Napoli, m-am întors de la Napoli, dar el tot dădea, așa că am plecat la Paris, m-am întors de la Paris, îngerul dădea. Așa că am plecat la Iași, la festival, m-am întors de la Iași, de la festival, neobosit îngerul dădea găuri în pereți. Așa că am plecat la Veneția & Florența, m-am întors de la Veneția & Florența, îngerul în continuare dădea, tot dădea, dădea înainte...

Uite că e noiembrie și îngerul

își continuă lucrarea. Așa că am plecat la Praga, ca să știți și dumneavoastră de ce, nu pot îndura crucea vlahă, vecinul cu bormașină.

Astă-vară alt înger cu bormașină, încă mai matinal decât acesta, dădea dinainte de zori, de a trebuit să plec de zece ori în Grecia, of. De ce mă alungi, de ce mă condamni la Exil, înger drag cu bormașină?

Vineri, 29 octombrie

Iohannis a întinat numai nobilele idealuri ale călătorilor.

Sunt în Piața San Marco din Veneția și am primit o veste proastă din țară. A murit unul dintre oamenii din copilăria mea. Domnul Lungu avea optzeci de ani și m-a învățat câte ceva. Oamenii dintr-o copilărie poți să nu îi mai vezi zeci de ani și chiar așa se întâmplă, dar ei rămân mereu acolo, așa cum erau atunci. Ei sunt importanți. Și

ANDREI CRĂCIUN

CULEGĂTORUL DE HARFE

asta e o extraordinară șansă care ne e dată nouă, oamenilor. Acest prieten al meu a fost un om direct, care spunea ceea ce trebuie spus, fără ocolișuri. Mereu am crezut că asemenea oameni sunt drepti și așa și e. Mi-a plăcut și că nu aștepta niciodată nimic, nu stătea după nimeni. Făcea mereu singur ceea ce îi lipsea. Era încăpățânat și inteligent, avea vorba iute, dură și cinstită. Mereu mă voi gândi la el așa. Îmi imaginez că acum n-ar vrea să se smiorcăie cineva și ar spune simplu: am murit și gata,

vedeți-vă de viață! A fost, vedeți bine, un om cum nu găsești pe toate drumurile. De altfel, nici nu am găsit prea mulți în viață, deși drumuri am tot avut.

Joi, 28 octombrie

Politica vlahă explicată cu șlagăre de odinioară. Astăzi, șlagărul cu fotoliul din odaie, al îndrăgitei cantautoare Mirabela Dauer:

PNL: Te aștept să vii.

PSD: Să te întorci la mine.

UDMR: Numai aici ne va fi cel mai bine.

USR & AUR: backing vocals. Poporul nu contează. Iar Iohannis e țigara uitată de noua securitate într-un colț, pe etajeră.

Miercuri, 27 octombrie

Două resurse sunt inepuizabile în țara românească: resursele de prostie & resursele de ticăloșie.

Nu e ușor nici pentru Iohannis, acolo, la piramide, sfâșiat

între Cițu și Ciucă. Unul e mamă la copii, altul – pofta inimii.

După ce vor penetra pesediștii Cabinetul Ciucă (Ciuca Roșie, cum bine i s-a spus deja), această splendidă restaurație a toxicului absolut, o să vi se facă dor de ridicolul Guvern Cițu ca de Fecioara Maria. Și de mâna lui Șică – precum de Sfântul Duh, amin.

Acum vreo 12 ani am scris despre supraviețuitorii unei catastrofe petrecute pe mare în anii '70. O navă românească a luat foc, au fost doar trei oameni care au scăpat cu viață. Unul dintre ei mi-a povestit despre Papa Al. Papa Al a fost un mare marinar care a văzut toată lumea. Aproape toată. Se făcuse navigator fiindcă voia să ajungă la Veneția. Auzise el, fiind copil, că acolo e cel mai frumos, că acolo se găsește frumusețea. Și umblase Papa Al pe mări și oceane, zeci de ani, dar la Veneția nu a ajuns niciodată. Fiecare are un motiv ca să ajungă la Veneția, cum fiecare are o Veneție personală. Al meu acesta e: vreau să văd, iar & iar & iar, ceea ce Papa Al nu a văzut niciodată. **SDC**

Aritmetica pentru scriitori

Harry Truman era, zice-se, exasperat că nu putea obține un sfat limpede de la economiștii lui, care, când erau întrebați dacă măsura cutare era bună sau nu, răspundeau mereu că, pe de-o parte..., dar pe de alta... („on the one hand..., on the other hand...“). Președintele american ar fi zis atunci „dați-mi un economist cu o singură mână“.

Există și asemenea scriitori „cu două mâini“ care fac o carte întreagă din faptul că așa nu se mai poate, dar nici altfel nu se poate. Personajele lor sunt paralizate de propria lor putere de analiză și se poartă tot timpul ca Ahile cel iute de picior care nu poate să prindă din urmă broasca țestoasă. Pentru orice gest năvălesc din toate părțile argumente și contraargumente al căror spectacol reprezentiv, de fapt, singura intrigă cărții. Foarte productive sunt în direcția asta situațiile în care personajul principal vrea să-și abandoneze jobul la Fabrica de Lapte, dar în același timp ține prea mult la el ca s-o facă, și în plan secundar

vrea, dar nu vrea, să-și părăsească soția, care la rândul ei vrea, dar nu vrea să fie cu amantul ei. Simpaticii eroi continuă vreme îndelungată această agonie, cu mare consum de artificii (și lapte), fără să ajungă la nici o concluzie. În-suși autorul, scriind ultimele cuvinte ale manuscrisului său, are o

singură convingere: că așa cum și-a scris cartea nu e bine, dar nici altfel nu era bine.

Scriitorul „cu o singură mână“ oferă texte mai alerte. Simți o vioiciune, idealuri. În comparație cu volumele scriitorilor cu număr normal de mâini, ale sale sunt ca o reclamă hazlie la detergent

alături de un Totentanz. La acest tip de scriitor, personajele au cerbicie, nimic nu le poate opri din drumul lor, ele prind din urmă țestoasa, o depășesc, o înfrâng, o îngenunchează. Ele se bat pentru principii și pentru pogoanele lor de pământ și câștigă în încăierare sau în instanță. Nu există riscul să uiți că citești literatură, pentru că nimeni din carte nu seamănă cu un om pe care l-ai cunoscut vreodată: toate personajele au în cap voci limpezi, principiale și triumfaliste – și nici o tăcere.

Evident, talentul presupune să găsești situația intermediară între a avea o mână și două. Lucrul nu pare simplu, așa că nu voi insista. Însă cu riscul de a duce prea departe metafora teratologică, aș adăuga doar că există și scriitorul fără nici o mână. Paradoxul „pictorului fără mâini“ e vechi și cea mai cunoscută formulare a lui e întrebarea lui Lessing: „n-ar fi fost Rafael cel mai mare geniu al picturii chiar dacă s-ar fi născut fără mâini?“. (Pasajul nu e, ce-i drept, dintr-un text dedicat explicit criticii literare/ de artă, ci

CĂTĂLIN PAVEL

CÂTEVA PÂNZE SUS

dintr-o piesă de teatru jucată în 1772, doar câțiva ani după *Lao-koon*). Oricum, ideea, că arta adevărată stă în intensitatea gândurilor și emoțiilor artistului, a căror transpunere în material e inevitabil limitantă, ține de o concepție neoplatonică a artistului curentă în Renaștere (cum altfel, dată fiind popularitatea Eneadelor?), și era exprimată deja atunci în gravurile care ni-l arată pe Rafael în atelierul lui, cu brațele complet ascunse sub veșmânt.

Când vine vorba de literatură, aproape toți avem brațele ascunse sub veșmânt. Avem în mințile romane și poezii extraordinare pline de nesfârșite reverii ale unei călătorii sau de tristețea ordaliilor prin care trecem din când în când, dar ele nu vor încăpea niciodată în ceea ce putem pune scris. Și e bine așa. **SDC**

Vaccinatu'

Așa îmi zic acuma toți din sat, Vaccinatu'. Aia pentru că numa' eu, din tot satul, m-am găsit să mă vaccinez contra covid. Nu m-aș fi dus, că înainte ziceam și eu, ca toți ăilalți, că ăi mai sigur vaccin e vaccinul de prună, dar m-a luat de minți nașu-miu, Vălică, că el lucrează la direcția de sănătate, că vaccinează-te, finule, vaccinează-te, că moare lumea de covid și-i păcat să mori așa tânăr, ascultă-mă pe mine, tu nu știi ce văd eu aici, ce-am ajuns să văd – și cum să nu-l ascuți, că e om cu școală și mai e și nașu-miu, dacă el nu-mi vrea binele, atunci...

Și iaca, m-am vaccinat. Acum îmi pare rău, măcar că pe vecinu' numa' ieri l-a dus salvarea cu tuburi în nas, de la coronavirus, așa ziceau ei și nașu-miu, cică, vezi, Nicuță, eu ce ți-am zis, uită-te la el, gândește-te că ai stat nas în nas cu

el toată ziua, acum erai și tu aicea, cu masca pe față, și-i drept că eu cam toată ziua mă duceam să trag câte-un țoi cu Cornel, vaccin de prună, și el zicea tot așa, da' uite că lui nu i-a ajutat, sănătate să-i dea Dumnezeu, bietu' de el, că acum...

Da' parcă tot îmi pare rău că m-am vaccinat. Că rād ăștia din sat de mine, ei, de-aia nu-mi pasă, că dacă vor, oamenii tot găsesc ceva să își bată joc de unul sau de altul. Nu, da' mi-e că acum gata, m-am sterilizat și dacă îmi găsesc și eu o fată și mă-nsor și vreau să facem copiii, cum să-i mai fac cu vaccinul-n mine? Că au zis clar că de la vaccin, gata, nu mai faci copii, era și pe internet unul care explica, s-a făcut și un studiu științific prin America sau Rusia, parcă, cu ăia vaccinați și la nu știu câte luni după vaccin, i-a găsit că s-au sterilizat. De-asta îmi pare mie cel mai rău, vă jur. Nașu-miu

zice că-s povești, să nu mă iau după toate prostiile care le citesc pe internet, da' el zice așa că e meseria lui, de-aia îl plătesc și așa îl instruiesc acolo, ăia care scriu pe internet n-au nici un interes, ei spun ce este, ca să știe lumea.

Ceva-ceva bun tot mi-a ieșit și mie din toată povestea asta. Nu știu ce-au băgat în vaccin, da' aicea-i exact așa cum se zice, că eu de trei luni nu mai plătesc telefonul și am rețea unde vreau și cât vreau, cu cine vreau – și rețea, și internet, și minute, nimeni nimic nu mi-a zis, n-am mai achitat nimic și mobilu-mi merge de zbârnaie.

E drept că avem și o antenă la noi pe deal, d-aia G5 trebuie să fie, că au pus-o de vreun an, și când deschid telefonul și mă uit pe el sau dacă sun pe vreunul, simt cum îmi tremură așa, prin piele, internetul, trece prin mine și se aprinde ecranul la telefon. Am sunat o dată la nimereală la un număr din Australia așa, ca să văd dacă merge, și nu crezi că mi-a răspuns unu', halou, halou?, așa, și-am zis și eu halou și-am închis

și dup-aia am ținut-o toată ziua într-un răs.

Cu solzii să știți că nu-i chiar așa cum zice lumea. Mi-a ieșit și mie așa, un strat, două, da' numa' așa, de sub buric până mai jos pe picioare. Cu ăia de pe burtă n-am probleme, că îi mai rad cu dosul de la lama cuțitului, cum cureți un pește – și nici nu doare prea tare, cam ca la bărbierit dacă-i lama mai veche. Mai rău e cu ăia de pe spate, că mi se agață hârtia igienică în ei când mă duc să-mi fac treaba la veceu, da' m-am obișnuit. Cam ca atunci când tencuiești și dai cu drișca să netezești.

Mă mai inervează când mă tot contactează ăia din organizația de care zicea pe internet, că nu știu ce vreau de la mine. O dată a fost unul care vorbea în ungurește, cred că ungurește era, stăteam eu așa întins pe pat și mă uitam la un film și-odată simt tremuratură ăla ca atunci când deschid telefonul și-l aud în cap că zice nu știu ce pe limba aia și mă gândesc, ăsta-i Soros ori unul din oamenii lui. Și eu cu ăștia nu vorbesc, că nu pricep ce zic și-oricum știu că-s din ăia care vor Ardealul.

RADU PAVEL GHEO
ROMÂNII E DEȘTEPTI

Când mă mai sună ăilalți, care vorbesc în engleză, ca la filmele de la televizor, mai stau să ascult, că nu mă supără așa tare, da' tot nu le zic nimic, că ce să zic dacă nu pricep. O fi Bill Gates, o fi moașă-sa pe gheață, de unde să știu eu ce vrea? Cred că să-mi fac doza a treia de vaccin. Da-i bine că după vreo două minute mă lasă în pace și nu mai am treabă vreo săptămână. Numa' cu solzii, cum v-am zis. Și treaba cu făcutul copiilor, aia nu pot să mi-o scot din cap. Nașu-miu tot zice că-i o prostie, să-mi văd de treabă, dar știu eu ce știu. **SDC**

Uselismul din sângele liberalilor

Când piețele marilor orașe erau pline de oameni care protestau împotriva practicilor PSD condus de Liviu Dragnea, PNL încerca să arate că era de partea poporului. În realitate, liderii liberali de la acea vreme n-au crezut nici o iotă în acele mișcări de stradă. Protestele doar i-au ajutat să vină mai repede la putere. Lucru care s-a și întâmplat.

FLORIN GHEȚU
VAGONUL CU VORBE

Dacă vedem acum cu cât sârg muncеște PNL pentru a readuce PSD la putere te întrebi cum poate fi atât de duplicitar acest partid. Care e în definitiv adevărata față a liberalilor? Mă tem că PNL își arată intențiile acum, nu atunci când era în băncile opoziției. Antiposedismul afișat de liberali cu ani în urmă a reprezentat doar un act de bravadă. N-a fost niciodată sincer, pentru că gândirea șefilor PNL nu e departe de cea a conducătorilor PSD.

Ne amintim de vremurile USL, când PNL și PSD păreau doi prieteni care își juraseră prietenie pe viață. Liberalii lui Crin Antonescu îl prinseseră pe Dumnezeu

de picior. În Parlament aveau o majoritate confortabilă (de peste 60 la sută!), iar în multe județe PNL era la egalitate cu PSD ca număr de aleși. Niciodată în istoria PNL nu se mai întâmplase așa ceva. Era cald și bine, iar când venea ploaia, umbrela PSD erau neașteptat de încăpătoare.

Pe vot uninominal prinseseră mandate toți cei care au candidat într-un județ unde USL lua minim 50 la sută. Așa s-a întâmplat, spre exemplu, în județul Iași, unde PNL s-a trezit cu 8 parlamentari. Cum să nu iubești PSD, când stânga te ajută să rămâi pe viață la putere? Unii dintre liberalii care au prins funcții în teritoriu chiar așa au

crezut, că alianța cu PSD este eternă și că nimeni și nimic nu-i va clinti din pozițiile respective.

Când dragostea s-a rupt, PNL a fost aruncat de la putere ca o măsea stricată. PSD a fost cel care a luat caimacul USL, liberalii au rămas doar cu amintirile. Mulți din PNL n-au înțeles prea bine de ce trebuie să se rupă USL, iar așa a apărut ALDE, partidul trădătorilor liberali format din oameni care nu concepeau dispariția USL.

PNL a navigat apoi un timp îndelungat în ape tulburi. A încercat să redevină adversarul tradițional al PSD, doar că nu prea i-a ieșit. Mulți din PNL gândesc ca PSD. De asta și traseismul parlamentar stânga-dreapta, dar mai ales plimbarea primarilor de la PNL către PSD și invers. În 2020, sute de primari PSD au urcat în barca PNL. De ce? Nu pentru că s-ar fi săturat de prostiile lui Dragnea, ci pentru că ăsta era trendul. Plus că mai toți știau că PNL va da premierul, iar un primar nu se cade să deschisă ușa Ministerului Dezvoltării din postura de opozant politic.

În 2024 fenomenul va fi invers: cohorte de primari PNL vor sări în barca PSD, pentru că vor simți adierea stângii la Palatul Victoria pentru următorii patru ani.

Revenind la comportamentul duplicitar al liberalilor, celor din PNL le-a trebuit mult timp să își dezlipească eticheta de partid roșu. Țineți minte lozinca acelor vremuri? PNL egal PSD.

Liberalii s-au urcat pe valul anti-PSD, iar în 2019 au reușit să câștige europarlamentarele și apoi prezidențialele. Guvernarea a basculat rapid, iar, cu un an înainte de alegerile parlamentare la termen, PNL a încropit o majoritate la limită în Parlament. Lumea era sătulă de PSD la acea vreme, presiunea socială era în creștere, iar social-democrații tocmai îl pierduseră pe Dragnea.

Dar anul care a urmat a fost jucat extrem de prost de liberali. În loc să se abțină de la gesturi care ar fi enervat electoratul, PNL s-a dat în stambă din prima zi. Adică a revenit la vechile practici: numiri de persoane compromise în funcții și aroganță cât încape.

PNL s-a comportat de parcă ar fi câștigat deja alegerile, fără să țină cont că a intrat la putere pe ușa din dos. Alegătorii s-au prins rapid că au fost mințiți, iar PNL a fost taxat în 2020. Partidul a pierdut scrutinul parlamentar, în timp ce PSD a ocupat prima poziție, cu cinci puncte în fața liberalilor.

PNL a rămas totuși la guvernare grație președintelui, care a avut cuvântul decisiv în desemnarea premierului. Însă majoritatea așteptată de toată lumea, adică PNL-USR-UDMR, n-a ținut decât o iarnă. Au început animozitățile, iar PNL a intrat în vria unui congres aiuritor, care l-a adus în frunte pe Florin Cițu. Coaliția s-a rupt, iar PNL a premeditat scoaterea USR de la guvernare.

PNL nu va face niciodată reforme serioase în această țară, pentru că oamenii de la vârful acestui partid nu au o gândire reformistă. Poate fi Vâlceanu garanția că PNL va termina cu nepotismul? Sau este Alina Gorghiu personajul care va reforma Justiția?

PNL revine la matca firească. Nici nu mai contează cum se va încheia această criză și cu cine va governa PNL. S-a văzut deja că liberalii au uselismul în sânge. **SDC**

Obsesii lupești

Îmi place să spun despre mine că nu sunt nici invidios, nici gelos. Adevărul însă are – ca să zic așa – mai multe nuanțe. Să încep a le căuta, pe-semne că aş fi nevoit să încropesc un roman sau două. Lăsând la o parte lenea mea structurală – dacă scriu, cine s-ar plictisi citind?

Respect cititorul și revin la subiectul rubricii, hăulind prelung numele trupei: Ulver (lup, în dialect norvegian). Și, mimând proza introspectivă, îmi recunosc slăbiciunea: muzica acestor băieți scandinavi a devenit un fel de obsesie pentru mine. Oare din ce motiv? Ce are atât de original și profund, încât mi-a spart zidul de protecție ridicat de alte – mii sau zeci de mii de – albume, din cele mai diferite zone

DUMITRU UNGUREANU

ROCKIN' BY MYSELF

muzicale și teritorii socio-culturale? Greu de elucidat...

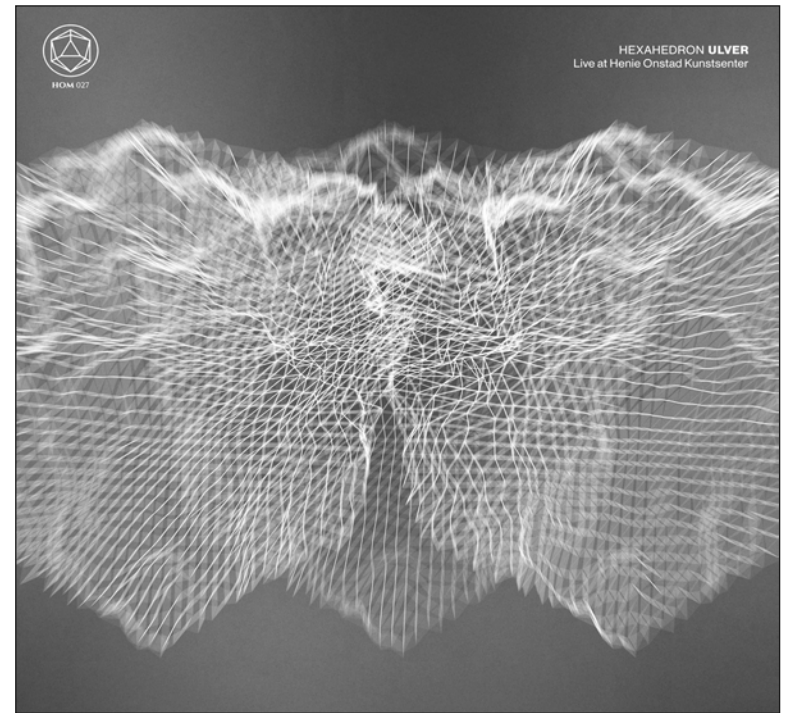
Impulsul obsesiv a venit – ca să vedeți întâmplare – dintr-o banală întâlnire. În 2018, la câțva timp după ce publicasem aici un textuleț stârmit de ascultarea albumului *The Assassination of Julius Caesar* (2017), mergeam cu metroul bucureștean, nu mai știu încotro și de ce. Ne fiind prea multă aglomerație, am zărit destul de repede o fată cu păr negru și lung, cam la 25 de ani, care ducea sub braț exact discul pomenit. Fără să țin cont de convenția ce-mi impunea reținere, am intrat în vorbă cu tânăra, exclusiv despre LP și trupa care îl editase. Voiam să știu de unde l-a cumpărat, dornic să-mi procur și eu un exemplar. Îl primise cadou, pentru că Ulver era formația ei

favorită. Nu-mi amintesc restul discuției, dar știu că era cât p-aci să cobor alături de fericita deținătoare, prins în păienjenii ideilor sale exprimate la repezeală, cu patimă netrucată. Invidie? Gelozie? Da' de unde!

N-am fost atent dacă LP-ul respectiv a intrat și-n magazinele locale specializate în viniluri, să-l fi comandat. Fapt e că, luat cu – și luând – alte titluri, am uitat momentan ambiția (cu tot cu invidie & gelozie) de-a deține și învarti pe platan un disc imprimat de *ulveri*.

Între timp, norvegienii au mai editat câteva. Dintre ele, *Drone* (2019) mi-a înlăturat (nu vindecă!) obsesia ulveriană cam în același procent în care vaccinurile concurente pe piața pandemiei te feresc de virusul nesăbuit și nestăpânit. Puțin spus că m-a interesat cum au obținut nordicii asemenea sunete cumplite. Poate au înregistrat cum se prăbușesc la poli ghețurile milenare sau cum alunecă plăcile tectonice una peste alta, stâlcind între ele civilizații trufașe.

Oricât de amator al experimentelor audio mă cred, totuși n-am ascultat bine *Drone*, până când – har inspirației! – am rulat fișierul

FLAC pe un Digital Analog Converter și – din greșeală, vă jur! – am rotit volumul amplificatorului cam la 40-45%, cu vreo 20-25% mai mult decât e nevoie în camera obișnuită. Am dat play și-am plecat să-mi torn alt pahar de ceva tărie. N-am apucat să mă întorc. Zgomotul crescător care s-a infiltrat între ziduri până ce a zguduit casa, literalmente, mi s-a părut că prevestea un cutremur... Vă previn: nu repetați greșeala mea, decât dacă vreți să vă alungați vecinii prepuielnici!

Astfel că, atunci când am zărit la vânzare *Hexaedron*, subintitulat *Live at Henie Onstad Kunstsenter*

(2021, House of Mythology), am ezitat vreo câteva zile să-l capturez. (Ratasem și *Flower of Evil*, din 2020, continuarea stilistică a discului din 2017.) Ascultarea online a primelor trei piese nu mi-a instigat nărvul de cumpărător. Însă *A Fearful Symmetry* m-a întors acolo unde – îmi dau seama bine azi, năucit de repetatele audiții – am căzut într-un maelstrom hipnotic. Mă ține deasupra doar necesitatea de-a schimba la pick-up cele două viniluri transparente.

Opresc aci disertația, mi-e teamă că bat de-a surda valurile. Lupii înoată, dar nu în oceane... **SDC**

Când criticul asistă la repetiții

O prezență din afara echipei la repetițiile pentru realizarea unui nou spectacol poate afecta în maniere diverse rezultatul procesului creativ. Constituită în urma unei selecții în baza potrivirii pe roluri, indiferent dacă e vorba despre o trupă stabilă ori despre liber-profesioniști, distribuția trebuie să aibă răgazul și condițiile optime pentru a se suda ca ansamblu, care să dea maximul posibil pentru viitoarea producție. Intruziunea unui critic de teatru, de pildă, poate perturba atmosfera de lucru prin simpla apariție și participare pasivă.

Sunt regizori cărora nu le place ca intrușii de acest gen să asiste în etapele de pregătire. Silviu Purcărete este unul dintre cazurile notorii. La el nu e vorba de lipsă de deschidere, pur și simplu e convins că un străin ar dezechilibra modelarea colectivului implicat în creație și în coacerea noului proiect. A avea pe cineva așezat în sală care stă cu ochii pe ce se întâmplă acolo până înainte de seara premierei și ia tot soiul de notițe e un element perturbator. Oricât de discret ar fi elementul acesta exterior, fără aport creativ, el intervine involuntar în complicatul laborator de unde mai iese și fum, se mai sparg și eprubete, mai sar și scântei. Criticul ar putea deveni un martor incomod, un factor suplimentar de stres pentru o grupare cu alcătuire temporară care trebuie să-și afle cadența și să funcționeze la unison într-o lună și jumătate-două, cât trudește împreună pentru un nou spectacol.

Recunosc că nici mie nu mi-ar plăcea să-mi privească cineva peste umăr când scriu un articol. E drept că profesiunea de teatolog e una de solitudine, în timp ce creația scenică e un efort colectiv, iar actoria e o îndeletnicire creativă cu expunere maximă. Dar un critic de teatru nu stă, în mod frecvent, în fața câtorva sute de spectatori așteptând cu sufltele la gură o iluzie care să-i fascineze. Perimetrul teoreticianului e sala de lectură a unei biblioteci, amfiteatrul universității, fotoliul

sălilor de teatru și propriul birou în care elaborează analiza critică.

REPETIȚII GENERALE CU PUBLIC, PRIETENI, ZIARIȘTI, CRITICI TEATRALI

Alte rezerve de gestionat vin dinspre actori. Din partea unora fâțiș, cu întrebarea firească ce caută străinul acela acolo. Din partea altora, cu o aparență de ignorare, dar subliminal de derută amestecată cu neliniște. E înțelept de precizat încă de la început că nu există nici un fel de motivații obscure. De regulă ținta e strângerea unui material suficient pentru analize publicistice ulterioare care poate deveni carte despre un univers inaccesibil altfel ochiului public.

Deontologia profesională impune ca participantul acceptat la repetiții să nu fie genul băgăreț, care are milioane de păreri. În nici un caz să se apucă să livreze în paginile de mondenități informații care, indiferent de natura lor, e obligatoriu să rămână tănuite, pentru a nu disloca legăturile atât de subtile și de dificil de forjat dintre actorii din distribuție, dintre aceștia și regizor, scenograf, compozitor, coregraf, dintre ei și tehnicienii de scenă sau meșterii de la atelierele de producție.

Sunt însă și regizori care invită specialiști în teoria teatrului să fie martori la proces, pentru a le documenta stilul de lucru, pentru a avea arhivate și în acest fel propriile retorici estetice. Eu însămi am asistat la parcursul preparator

OLTIȚA CÎNTEC

DATUL ÎN SPECTACOL

dinaintea premierei la Silviu Purcărete, Alexander Hausvater și, sporadic, la Andrei Șerban. Venind cu experiența transoceanică, Andrei Șerban a introdus în România o binevenită practică de sorginte anglo-saxonă, a *preview-urilor*. Sunt repetiții generale cu public, prieteni, ziariști, critici teatrali, urmate de sesiuni de discuții cu participanții. Pentru a avea un foarte util feedback de primă instanță, din care rezultă, eventual, mici ajustări ce preced livrarea creației la spectatori.

Singurii care avuseseră acces de-a lungul anilor la repetițiile lui Silviu Purcărete în România au fost Marina Constantinescu și Patrel Berceanu. Și unul, și celălalt au scris apoi despre două dintre creațiile lui craiovene antologice, din vremea când director al Teatrului Național „Marin Sorescu” era Emil Boroghină. Marina Constantinescu a ipostaziat *Danaidele*, un reper în teatrografia purcăretiană. *Les Danaïdes, Histoire d'un spectacle* (Nemira, 1996) e o frumoasă carte concepută într-o formulă editorială ce reunește textul de spectacol, un jurnal datat, consemnări ale discuțiilor cu regizorul, observații personale ale autoarei. Lucrarea e o lumină proiectată asupra mecanismelor de mare finețe din timpul imaginării unui spectacol care a făcut ocolul planetei.

ANALIZE ALE SPECTACOLELOR

Patrel Berceanu venea din poziția de *insider*, fiind secretar literar la Craiova, iar cartea sa *Titus Andronicus. Monografia unui eveniment teatral* (Craiova, Aius, 1997) era, așa cum bine zice și titlul, reflectarea carierei internaționale a acestei producții iconice (era prima montare în România a piesei, imaginați-vă miza!). Actorul Ștefan Iordache strălucea în rolul titular într-o variantă regizorală care recitește scenic piesa într-o manieră neașteptată și fără cusur. Volumul include textul utilizat în spectacol, o versiune reasezată de regizor prin tăieri consistente și adaptări dramaturgice la propria viziune, un eseu al lui George Banu despre experiența formatoare a lui Purcărete de la Limoges,

unde regizorul a fost director al Centrului Dramatic Național, plus o colecție de interviuri și fragmente de cronici din întreaga lume, câteva imagini alb-negru.

Eu însămi am urmărit stilul de lucru al lui Silviu Purcărete, rezultatul final fiind un volum publicat la „Teatrul Azi”, *Silviu Purcărete sau privirea care înfățișează* (deja la a doua ediție). Observațiile de la repetiții le-am completat cu analize ale spectacolelor sale, cu fragmente din discuțiile purtate cu unii dintre cei mai importanți colaboratori ai săi.

La aproximativ un an după lansarea cărții, drumurile mi s-au întretăiat la Sibiu, la Festivalul Internațional de Teatru cu ale regizorului. Am schimbat câteva amabilități, dar nu am întrebat nimic despre carte. Mi-a spus el că o citise. „V-ați recunoscut în portretul pe care vi l-am făcut?”, am spus, străduindu-mă să stimulez o reacție. „M-ați prins foarte bine. E straniu să citești despre tine, să te vezi așa cum ești”. Venind din partea lui Silviu Purcărete, a fost o frumoasă recenzie! **SDC**

ION BARBU

PINACOTECA DIN PETRILA

INTERVIU CU SCRITORUL FLORIN IRIMIA

„Să trăiești în această țară înseamnă să te simți mereu amenințat de ceva”

O întâlnire cu scriitorul ieșean Florin Irimia, pornind de la volumul de proză scurtă *Bărbatul din spatele ceții*, publicat în acest an la Editura Polirom.

ALINA VÎLCAN

***Bărbatul din spatele ceții* (Polirom, 2021), noua dumneavoastră carte, îl readuce în fața cititorului pe protagonistul din volumul de povestiri *Misterul mașinuțelor chinezești*, pe care o publicați în 2017. „Ea e tot despre mine, care nu sunt chiar eu, și despre părinții mei, care nu sunt chiar ei”, scrieți în preambulul volumului. Câtă autobiografie și câtă ficțiune este în *Bărbatul din spatele ceții*, cum se întrepătrunde propria dumneavoastră identitate cu aceea a personajului? Face parte, la urma urmei, din magia literaturii ca autorul și personajul, fiind adesea unul și același, să rămână totuși diferiți, însă cum ne raportăm la această distincție azi, în mileniul al III-lea, privind mai ales spre textele scrise într-o incontestabilă cheie autobiografică? Este aceasta o dezbatere a literaturii actuale?**

Nu știu să fie asta o dezbatere a literaturii actuale (mai este ceva vreo dezbatere în literatura actuală?), chiar dacă ar avea ceva potențial. Pentru mine acest narator este o mască. Îmi amintesc ce spunea odată Philip Roth, și anume că cea mai înșelătoare mască pe care o poți purta ca narator (înșelătoare tocmai pentru că este atât de convingătoare) e una care să-ți semene leit. În

multe dintre situații, acest narator chiar îmi seamănă, dar nu suntem niciodată unul și același. E mai degrabă o distorsionare a mea, o combinație între ceva ce poate am fost și ceva ce aș fi putut fi, dar n-am avut ocazia sau curajul să o iau pe drumul acela. Dincolo de asta, să scrii presupune întotdeauna o disimulare, un rol, o asumare a unui eu diferit față de cel pe care l-ai putea numi eul tău de zi cu zi. Sau invers, poate disimularea apare atunci când nu scrii. E greu de spus. Cert e că nu te duci la cumpărături cu eul pe care-l folosești când scrii și nici ca profesor nu folosești același eu. Sunt costume diferite pe care le îmbraci în funcție de situație.

Cohen spunea într-unul din cântecele lui, „I love to speak with Leonard/ He’s a sportsman and a shepherd/ He’s a lazy bastard living in a suit”. Cu toții îmbrăcăm

diverse costume în viață, iar pe unele nu le mai dăm jos niciodată, devin un fel de a doua piele. Despre asta e vorba și în cântecul lui, când își dorește să se ducă acasă, „without my burden/ going home/ behind the curtain/ going home/ without this costume/ that I wore”. Cred că aici „home” se referă la moarte sau mai bine zis la locul de unde am plecat înainte de a ne naște, care e și locul în care ne întoarcem după ce murim, viața fiind o călătorie. Dar nu despre Cohen era vorba.

Când vorbim despre identitate, cel mai fascinant și frustrant aspect cred că ține de discrepanța dintre felul în care ne percepem noi pe noi înșine și felul în care suntem percepuți din exterior. Cine suntem noi cu adevărat? Ai spune că tu te cunoști cel mai bine, dar nu-i deloc așa. Când privim un autoportret de Van Gogh, nu

înseamnă că ne uităm la o reprezentare obiectivă a lui Van Gogh.

Unul dintre cele mai atrăgătoare aspecte pentru cititorul cărții îl constituie spațiile pe care personajul central le traversează, ca spațiul comunist românesc și chiar iugoslav sau Berlinul de la începutul anilor 2000. Ce trebuie să aibă un loc pentru a deveni interesant pentru dumneavoastră ca prozator?

Trebuie să mă aibă pe mine acolo în primul și-n primul rând. Nu în sensul că, dacă eu sunt acolo, locul respectiv devine brusc mai interesant, ce vreau să spun este că, în literatură, este responsabilitatea scriitorului să facă locul interesant, Macondo, Yoknapatawpha, Castle Rock sunt doar trei exemple care-mi vin acum în minte. Sigur, nu mă compar, eu n-am inventat un asemenea ținut, dar e

vorba de același lucru, și anume de a investi un anume spațiu geografic mai mult sau mai puțin real cu acea magie narativă care să-l facă deosebit, unic, ispititor.

Primul dumneavoastră roman, *Defekt* (Brumar, 2011), era laureat al Festivalului Primului Roman de la Chambéry. Cum priviți azi, zece ani mai târziu, după alte patru cărți publicate – romanele *O fereastră întunecată* (2012) și *Câteva lucruri despre tine* (2014) și volumele de povestiri *Misterul mașinuțelor chinezești* și *Bărbatul din spatele ceții* – acel moment al debutului, cât contează un premiu important pentru debut, cum era atunci?

Când vine vorba de literatură la noi (și nu numai de literatură), sunt destul de pesimist, cred că se poate spune că acum zece ani era mai bine decât în prezent, iar peste încă zece ani va fi mai rău decât e acum. Altfel, premiul acela nu prea a contat, ca să fiu sincer. Am sperat că va conta, dar lucrul acesta nu s-a întâmplat. Sigur, el a contat pentru mine, în felul acesta am ajuns să călătoresc la Chambéry, un orașel pitoresc, aproape de Grenoble, despre care am scris și o povestire care va apărea, sper, la anul, și unde timp de trei zile, cât a durat festivalul, m-am simțit foarte bine. Dar propriu-zis pentru carte, acel premiu nu pare să fi contat câtuși de puțin.

Sunteți născut la Iași, în '76, v-ați petrecut așadar mare parte a copilăriei în comunism, experiență pe care ați valorificat-o în *Misterul mașinuțelor chinezești* și nu numai. Visați, vă doreți, încă de pe atunci să deveniți scriitor, ce vă atrăgea spre literatură în copilărie?

Nu cred că mi-am dorit să fiu scriitor, pur și simplu așa s-a întâmplat. Când eram mic însă, îmi doream să fiu „om de știință”, așa le spuneam alor mei, deși nu știu ce-nțelegeam la vremea aceea prin asta. Din păcate, crescând, mi-am dat seama că nu aveam nici

o aplecare spre știință, deși e posibil că tot ce voiam să spun era că-mi doream o meserie care să implice mult studiu, lectură, lucruri care până la urmă se regăsesc atât în meseria de scriitor, cât și în cea de profesor. Și apropo de lectură, ce mă atrăgea și ce mă atrage și acum la literatură e plăcerea descoperirii de noi locuri, spații mentale, virtuale, dar totuși atât de reale, de palpabile și convingătoare. Din păcate, această plăcere nu mai este la fel de gustată ca-n trecut, e de fapt din ce în ce mai puțin gustată de oamenii timpului nostru, s-a vorbit destul de mult despre asta, nu are rost să mă mai lamentez și eu aici. Aceiași Philip Roth spunea într-un interviu că „moartea literaturii”, dar de fapt nu a literaturii, ci a lecturii, are de-a face nu neapărat cu lipsa interesului față de carte, ci cu lipsa puterii de concentrare pe termen lung, mai ales atunci când avem de-a face cu un roman. Nu știu dacă e adevărat sau nu, însă cu siguranță lectura presupune participare emoțională și intelectuală pe o durată mai mare de timp, și e posibil, spunea el, ca generațiile viitoare să nu mai fie capabile sau dornice să se dedice acestei activități care la noi nu s-a bucurat oricum niciodată de un prea mare interes. În acest context, apare în mod legitim întrebarea dacă mai are vreun sens să scrii. Sau cât sens mai are. Pentru că, oricât ai fi lipsit de orgoliu (iar scriitorii nu prea intră oricum în categoria celor lipsiți de orgoliu), la un moment dat nu poți să nu te întreb: eu pentru cine (mai) scriu?

Cum se face că nu ați părăsit Iași pentru un alt oraș, cum vă raportați la orașul în care trăiți și la istoria sa literară, cum îl priviți ca scriitor?

La momentul la care ar fi trebuit să plec din Iași, și din România de fapt, eram prea tânăr ca să nu cred, să nu am naivitatea să cred că lucrurile se vor îndrepta și la noi, că vom ajunge o țară „ca afară”. Folosesc puțin ironic sintagma asta pentru că în accepțiunea mea să spui „ca afară” e de-a dreptul groaznic: afară e traficul infernal,

e poluarea uriașă, e praful sau noroiul pe care-l iei pe tălpi și pe haine, e gunoiul împrăștiat pe trotuar și infrastructura de lumea a treia și scuipatul băiețușului șmecher, afară e neputința statului român în toată măreția sa. Avem deja o țară „ca afară”, nu e nevoie să mai strigăm asta, e masochist. Oricum ar fi, n-o s-o avem decât dacă aducem oameni din afară, mai ales politicieni și funcționari publici, ceea ce nu se va întâmpla. Revenind, azi nu mai cred că lucrurile se vor mai îndrepta vreodată, dimpotrivă, la momentul de față le văd tot mai strâmbe. Poate le văd așa pentru că am îmbătrânit și pe măsură ce îmbătrânești optimismul scade. Doar că, de fiecare dată când am sperat că *acum* lucrurile se vor schimba, s-a întâmplat ceva ca ele să nu se schimbe. Deci, nu știu, poate că sunt niște oameni acolo cărora nu le place schimbarea, chiar dacă o trântăiează, sau poate pur și simplu suntem prea incompetenți sau prea corupți sau prea egoiști sau poate toate la un loc, habar n-am și de la un moment dat nici nu te mai interesează. Cert e că au trecut mai bine de treizeci de ani din 1989. Treizeci și doi de ani e mult pentru neschimbare. E un adevărat record. Ar trebui să-i chemăm pe cei de la Guinness să-l omologheze.

Cât despre Iași, ce pot să spun este că am amintiri frumoase de aici de pe vremea studenției. Pe atunci găseam orașul romantic, Copoul cu tramvaiele lui zăngănitore era desprins parcă dintr-un film, mă uitam cum soarele uriaș colora lumina în arămiu în timp ce cobora încet spre orizont și-mi spuneam că mi-ar plăcea să trăiesc aici. Și aici am trăit. Doar că azi, din păcate, mi-e din ce în ce mai greu să trăiesc aici. Orașul e sufocat de mașini, e foarte multă mizerie, cel puțin în zona în care locuiesc eu, mulți oameni agresivi, rudimentari, și în mașini, și pe jos. Cum s-a transformat Iașul acela romantic în Iașul acesta strident și ostil mi-e greu să spun. Tot ce știu este că, de când am vizitat Berlinul în 2002, mi-a rămas gândul la el și, ori de câte ori m-am întors acolo, am găsit un motiv în

” Când vine vorba de literatură la noi (și nu numai de literatură), sunt destul de pesimist, cred că se poate spune că acum zece ani era mai bine decât în prezent, iar peste încă zece ani va fi mai rău decât e acum. ”

plus pentru care să-mi placă și să vreau să revin. De fapt, cred că pot să spun că Berlinul e orașul unde mă întorc întotdeauna ca și cum m-aș întoarce acasă, un acasă virtual, un acasă ideal(izat) îmi dau seama, dar un acasă de care am nevoie cât timp în Iași am ajuns să trăiesc ca-ntr-un fel de exil. Și nu cred că sunt singurul care gândește așa, pentru că să trăiești în această țară înseamnă să te simți mereu amenințat de ceva, de un abuz, de o nedreptate, care adesea nu e comisă de infractori, ci de către o structură de putere care dintr-un motiv oarecare simte nevoie să-ți facă rău, să te agreseze, să-ți pericliteze existența. Așa că un răspuns scurt, dar onest la întrebarea dumneavoastră ar fi: de fraier. Aș fi putut începe așa și cred că ar fi fost mai bine.

Revenind la *Bărbatul din spatele ceții*, cred că mulți cititori vor remarca stilul povestirilor. Ce vă interesează din punct de vedere stilistic la textele pe care le scrieți, cum se rafinează stilul unui prozator de azi fără a afecta autenticitatea textului? Ce scriitori (din toate timpurile) vă plac pentru stilul lor?

Mă interesează să poată transpune cititorul într-o altă lume, așa cum și eu când citesc vreau să călătoresc, să ajung undeva unde n-am mai fost până atunci sau am mai fost, dar vreau să mă întorc. Stilul e ceva organic, cu siguranță că poate fi îmbunătățit, cizelat, dar trebuie să-l ai deja într-o formă sau alta când te apuci de scris. Stilul e muzica textului și e amprenta unică a fiecărui scriitor. Sunt o mulțime de scriitori pe care i-aș aminti aici, Nabokov, Kafka, Thomas Mann, Richard Ford, Alice Munro, Margaret Atwood, Michael

Chabon, Mircea Cărtărescu. Și mulți, mulți alții, pentru că fiecare scriitor bun are harul lui.

Care considerați că sunt obsesiile dumneavoastră literare? Cum vă ajută și cum vă încurcă?

Nu cred că am, propriu-zis, o obsesie literară. Vreau doar să reușesc ceea ce-și dorește până la urmă orice alt scriitor: să găsesc cuvintele potrivite pentru gândurile care-mi trec prin minte. Recitesc de zeci de ori textele pe care le scriu până ce sunt mulțumit de felul cum sună și se leagă între ele. E foarte important pentru mine ca narațiunea să sune bine (chiar dacă literatura nu e muzică, e totuși muzicală), iar în cazul celor două volume de proză scurtă, care pot fi privite și ca romane, am urmărit ca părțile să formeze acel tot unitar pe care mi l-am dorit de la bun început. Deci poate aș putea spune că fiecare carte la care scriu este obsesia mea literară din acel moment.

Cum trăiți în viața de zi cu zi, cum vă împărțiți timpul între activitatea universitară, cronică literară și ficțiune, cât timp vă rămâne pentru aceasta din urmă? Cum arată laboratorul dumneavoastră de scriitor?

Să scrii înseamnă să pleci din lumea asta și să trăiești numai tu, de unul singur, pe o altă planetă. E un fel de autoexil și prețul pe care ești obligat să-l plătești pentru a-ți făuri lumile ficționale și pentru a le da viață. Dacă, într-adevăr, ar fi să ne imaginăm mintea scriitorului sub forma unui laborator, în el nu s-ar afla nimeni altcineva decât scriitorul și eprubetele sale, fiecare câte un capitol din cartea la care lucrează. Și totuși, dacă ești scriitor, ești dispus să faci acest sacrificiu, unii nici nu l-ar numi sacrificiu, unii ar numi sacrificiu faptul că din când în când mai trebuie să se întoarcă de-acolo. În cazul meu, ce pot să spun este că nu am timp să scriu cât aș vrea. De fapt, am constatat că de la carte la carte am (avut) tot mai puțin timp să scriu cât și cum aș fi vrut. Înainte

scriam aproape în fiecare zi, acum mă bucur dacă reușesc să scriu în fiecare săptămână. Dar nu asta este cea mai mare problemă. Problema cea mai mare este că publicul cărui i te adresezi, pentru că, așa cum spuneam, nimeni nu scrie doar pentru sine, pare că se împuținează pe zi ce trece. Și, de fapt, nici asta nu-i cea mai mare problemă. Cea mai mare problemă acum e să convingi niște oameni nu să citească, ci să se vaccineze.

Ce le spuneți studenților dumneavoastră care își doresc să scrie sau ce considerați că ar fi bine să știe un tânăr din România de azi care visează să devină scriitor?

Universitatea din Iași nu are, din păcate, un program de *creative writing*, program care, dacă ar exista, cred că ar beneficia de ceva interes și unde lucrurile astea, dar și multe altele, ar putea fi discutate mai în detaliu. Foarte pe scurt, cred că ce ar trebui să știe un tânăr sau o tânără din România care vrea să se apuce de treaba asta este că trăiește într-un timp și mai ales într-o cultură care îi sunt potrivnice, dar că, bineînțeles, asta nu înseamnă că nu trebuie să-ncerce. Până la urmă, dacă ai talent, de ce n-ai face-o? Și, cine știe, poate lucrurile se vor schimba la un moment dat. „I see a change coming on”, spune Dylan într-un cântec (deși o spune ironic). Schimbarea la noi nu se întrevede, dar uneori tocmai când nu mai ai nici o așteptare, nici o speranță, ceva se-ntâmplă și... Nu, asta e *wishful thinking*, îmi dau și eu seama. O schimbare în bine cere timp, tot ce vedem că funcționează în afară funcționează așa pentru că, acum mult timp în urmă, niște oameni au început să construiască ceva, să zicem o societate. Iar acum se văd efectele. Nimic bun nu se-ntâmplă peste noapte. Știam asta de la Meșterul Manole. **SDC**

” Nu cred că mi-am dorit să fiu scriitor, pur și simplu așa s-a întâmplat. Când eram mic însă, îmi doream să fiu «om de știință», așa le spuneam alor mei, deși nu știu ce-nțelegeam la vremea aceea prin asta. Din păcate, crescând, mi-am dat seama că nu aveam nici o aplecare spre știință. ”

O filosofie primă a celor secunde

În dialogul *Parmenide*, Platon îl pune la un moment dat în încurcătură pe Socrate. Este vorba despre episodul în care Parmenide îl întreabă: „nu cumva și în privința anumitor lucruri ce-ar părea să fie de tot râsul, bunăoară firul de păr, noroiul și gunoiul, sau și altele cât se poate de nedemne și netrebnice, ajungi tot la aporie, întrebându-te dacă trebuie sau nu să afirmi existența unei forme separate, diferită și ea de lucrurile ce ne stau la îndemână?” (130 c-d). Tânărul Socrate se apără în fața bătrânului Parmenide, însă răul este deja făcut: la temelia filosofiei occidentale este pusă deja decizia de a refuza consistență ontologică, drept la *a fi* lucrurilor insignifiante, resturilor, rebuturilor, celor care întruchipează în totalitate perisabilitatea lumii.

IOAN ALEXANDRU TOFAN

Mult mai târziu, Nietzsche se dezlănțuie împotriva pretenției rațiunii de a pune o pecete sobră și înghețată pe chipul jucăuș, trecător, schimbător al celor care ne înconjoară, dar o face abia când decizia inițială din dialogul platonician își pierduse din puterea de seducție. Mai bine de două milenii, gândirea nu a știut să articuleze altceva decât eternități și esențe.

Cartea lui Alexander Baumgarten, *Restul ca problemă a filosofiei* (Polirom, Iași, 2021), arată ce s-a pierdut în acest interval. Universitarul clujean formulează, într-o manieră liberă și fără rigori academice excesive, un proiect de a înțelege „ceea ce rămâne încă de gândit ori de câte ori ai făcut-o deja și pe care mintea nu îl poate niciodată dizolva” (p. 10). O face însă (și aici cartea devine și o savuroasă ironie) reformulând teme și întrebări ale filosofiei serioase, ale „filosofiei prime”, care are în vedere principii, cauze și finalități ultime ale lucrurilor. De exemplu, reformulează vechea întrebare a lui Leibniz *de ce există mai degrabă ceva decât nimic* printr-una proaspătă: *de ce mereu*

rămâne ceva mai degrabă decât nimic? Prima este periculoasă de-a dreptul: Moromete, scrie Baumgarten, l-ar putea oricând pune în dificultate, întorcându-i interogația (*pe ce te bazezi?*). Așadar, este vorba despre o metafizică a celor care nu pot sta sub nici o rigoare metafizică: resturile, firimiturile, nu esențele sau principiile ființei.

Alexander Baumgarten mai are, în continuare, de făcut o alegere, poate cea mai dificilă: trebuie să își găsească o metodă de a vorbi despre rest, pe de o parte păstrându-i caracterul de *rest*, adică nereducându-l la un lucru și pe de altă parte găsim resurse pentru a face discursul inteligibil. Soluția este aceea de a urmări, în cărți, idei sau viață, pur și simplu, „viclenia restului”, felul în care el este, în același timp, prezent și inefabil în exercițiul gândirii. Așadar, o atenție orientată spre ceea ce rămâne când gândirea este suspendată ar fi o bună modalitate de a recunoaște restul, iar capitolele cărții sunt tot atâtea exerciții ale unei astfel de suspendări.

Mai întâi sunt suspendate formele maxime ale gândirii, pretențiile ei exagerate de a ajunge până la cer. În acest punct, Aristotel este tăios: „A afirma ceva despre toate și a nu lăsa nimic

deoparte este un semn al prostiei” (în tratatul *Despre cer*, citat la p. 26). Ulterior, nu doar această formulă a gândirii totale este luată în discuție, ci și varianta ei cotidiană. Nu doar când încercăm să gândim totalitatea ne găsim în dificultate, ci în orice situație, fie ea cât de comună. Aste pentru că, de fiecare dată, faptul de a cunoaște nu poate fi rezumat într-o formulă de tipul „S este P”. Incontrolabilul intuiției, puterea inconștientului, infinitul poetic al memoriei și al imaginației fac astfel încât această formulă predicativă să nu epuizeze cunoașterea. Să lase, altfel spus, un rest.

Pe lângă cunoașterea „speculativă”, care nu poate fi completă, nu epuizează obiectul, nici cea „hermeneutică”, a sensurilor, nu este una definitivă. Textul sacru este cel mai celebru exemplu al acestei infinități a interpretării,

alături de experiența relecturii, după trecerea deceniilor, a cărților copilăriei. În ambele cazuri, sentimentul nesfârșirii, ca plenitudine a adevărului, în primul caz sau ca orbitoare nostalgie, în cel de-al doilea sunt semne ale unei nesfârșiri proaspete și roditoare. Alexander Baumgarten notează, la un moment dat, în chip radical: „viul produce rest” (p. 71). A face filosofia restului înseamnă astfel a face filosofia vieții, în primejdie de a fi închisă între granițele conceptului. În plus, mai înseamnă și a căpăta bucuria copilului care zădărnicește munca celui care, fără spor, se încăpățânează să strângă frunzele toamnei.

Definiția restului sau, mai degrabă, punerea acestuia în limbajul filosofiei este realizată de Alexander Baumgarten plecând de la vocabularul antichității grecești, pe care îl cunoaște atât de bine-

„aici putem citi acum cele trei trăsături fundamentale ale restului: că el trebuie asociat cu o negare a raportului dintre formă și materie, că el corespunde unei spaime/uimiri originare organizată sub forma unei tradiții complexe care este apărută de susținătorii ei și că locurile abandonării restului mimează receptacolul, ca și cum o materie receptivă ar putea reînghiți, ca pe o formă (sau o *doică a devenirii*, ar spune Platon, cel din *Timaios*), ceea ce îi oferim” (p. 128). Astfel înțeles, restul nu este doar un deșeu ontologic, ci o regiune aparte a ființei, o zonă cu reguli proprii, cele ale vieții. Cultura occidentală s-a angajat cu toată puterea în circumscrierea și stăpânirea acestui domeniu. Alexander Baumgarten enumeră și comentează diverse strategii, de la gesturile cotidiene ale omului civilizat la forme artistice ale evacuării restului sau, mai mult, la reflecții filosofice și teologice. Cel puțin faptul că autori precum Platon, Aristotel, Grigorie cel Mare, Bernard din Clairvaux sau Heidegger reflectează asupra restului, încercând să îl înțeleagă și să îi controleze puterea arată că este vorba despre mai mult decât un loc secundar al reflecției: mai degrabă, este o fantasmă care bânțuie și amenință în permanență gândirea.

Finalul cărții pune problema restului dintr-o altă perspectivă, aceea a veritabilului său oponent: simplitatea. Omul simplu, în sensul evanghelic și, mai târziu, tradițional, pare a semnala „posibilitatea unei experiențe fără rest” (p. 175), a unei existențe integrale. Prin urmare, nu filosofia, cu catedralele ei argumentative, în care este slujită totalitatea ființei, va fi capabilă să adune resturile lumii, ci „sancta simplicitas” a gestului care închide în el plenitudinea sensului. Un exemplu, care rămâne să fie discutat altă dată, este *Patericul*, cartea care vorbește despre cum oameni simpli au reușit să strângă întreg nisipul deșertului într-un zbor nesfârșit către cer. **SDC**

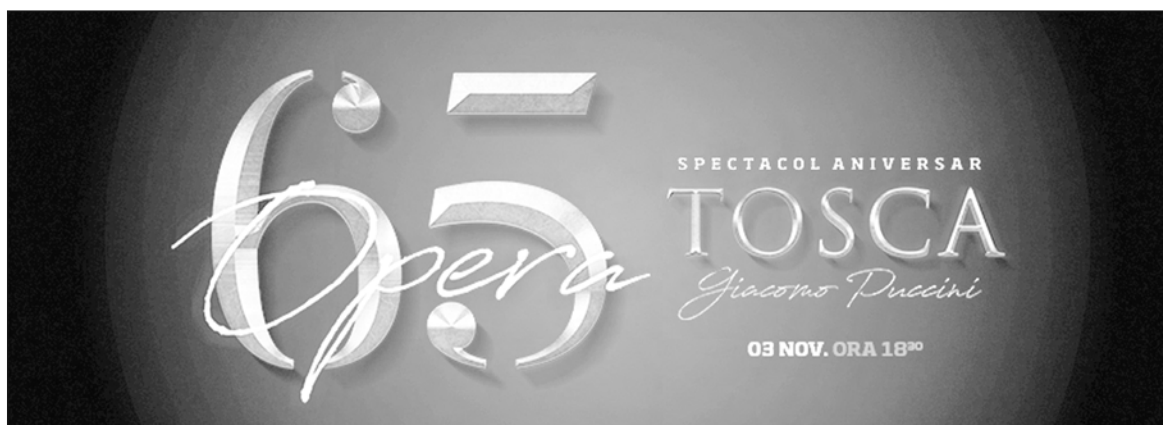
Alexander Baumgarten,
Restul ca problemă a filosofiei, colecția „Plural”,
Polirom, 2021

OPERA IAȘI 65. INTERVIU CU MANAGERUL INTERIMAR DANIEL ȘANDRU

„Opera nu trebuie să renunțe vreodată la vocația sa «aristocratică»”

Opera din Iași e locul în care am văzut primul spectacol de operă din viața mea. *Rigoletto*. Aveam 12 ani. M-au impresionat catifeaua roșie a scaunelor, pictura plafonului și *Questa o quella*, care mi s-a părut o declarație teribil de războinică. Și scena balului din palatul ducal, Contesa Ceprano era fermecătoare și mozartiană. *Caro nome* nu mi-a spus mare lucru, decorurile erau deprimante, dar am fredonat apoi zile în șir *La donna è mobile*, nu chiar sigur despre ce ar putea fi vorba. La final îmi era destul de somn, dar tot am înțeles că opera e un loc care îi face pe oameni să-și zâmbească, indiferent de lacrimile de pe scenă și durata spectacolului. Și să aplaude fericiți. Asta cred și acum, iar după zecile de spectacole bune și mai puțin bune pe care le-am văzut de atunci pe scena operei ieșene, acest loc a rămas în inima mea. Pentru că știu că până și regii care se amuză zâmbind sunt doar niște copii mai mari.

La începutul acestui noiembrie, Opera din Iași și-a aniversat spectacolul inaugural printr-o suită de evenimente care onorează un blazon remarcabil. M-am bucurat să fiu invitat la vernisajul expoziției de fotografie „Oamenii Operei”, alături de prim-solistul Corneliu Solovăstru, coordonatorul artistic Andrei Fermeșanu și managerul interimar Daniel Șandru, care au prezentat reperele aniversării celor 65 de ani de activitate a instituției ce e, din 2003, *Operă Națională*. S-a discutat inclusiv despre construirea unui sediu propriu pentru opera ieșeană, prevăzută într-un memorandum deja semnat de România cu Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei. Iar în chiar dimineața aniversării, pe 3 noiembrie, odată cu lansarea unei mape filatelice unice, am

moderat o dezbatere despre istoria Operei din Iași, deloc ușoară în nici una din decadele existenței sale. În ciuda măștilor impuse de normele sanitare, a fost un dialog-rememorare emoționant cu soprana Adriana Severin – prim-solistă din 1994 și o iubită profesoară de canto, dirijorul Corneliu Calistru – director al instituției între 1991-2008, și tenorul Vasile Filimon, membru al corului operei ieșene care s-a aflat pe scenă în seara primului spectacol!

Primul spectacol al primei stagiuni de acum 65 de ani la Iași a fost *Tosca* de Giacomo Puccini. Un succes absolut în care prima Florica Tosca era Florica Mărieș, primul Mario Cavaradossi era Ion Iorgulescu, iar primul Scarpia era Costel Simionescu, într-un spectacol conceput de regizorul Hero Lupescu, de scenograful Zoltan Gerzanich, cu dirijorul Radu Botez la pupitru și Emil Chivu maestru de cor. O montare tradițională în care ansamblurile corale și instrumentale alcătuite prin colaborarea instrumentiștilor și coriștilor din Filarmonica ieșeană au fost aplaudate la scenă deschisă de un public extrem de entuziast.

Pe 3 noiembrie 2021, în semn de recunoștință pentru marile personalități care au pus bazele teatrului liric ieșean în urmă cu exact 65 de ani, Opera Națională Română Iași a invitat publicul la o nouă reprezentație cu *Tosca*, distribuția spectacolului dirijat de David Crescenzi avându-i ca invitați speciali pe soprana Cellia

Costea, solistă a Operei Naționale a Greciei, tenorul Alin Stoica și baritonul Lucian Petrean.

Despre aniversare am stat de vorbă pentru SdeC cu managerul interimar al Operei ieșene, profesorul și politologul Daniel Șandru.

Ce reprezintă pentru perspectiva culturală a Iașului aniversarea a 65 de ani de la înființarea Operei Naționale Române Iași?

E încă un moment în care putem semnala, în această toamnă – după ce au avut loc FILIT și FITPTI – că Iașul are un potențial cultural de anvergură europeană. Că aici, la granița de est a Uniunii Europene (dar, aparent paradoxal, locul prin care una dintre marile limbi europene, franceza, a intrat în societatea noastră), europenitatea se regăsește într-un amalgam de talent, diversitate și capacitate de a respecta cele mai înalte standarde ale scalei axiologice specifice culturii. Este, în același timp, un moment în care facem o reverență față de publicul Iașului cultural, în care marcăm un început de recuperare onestă a istoriei instituționale a Operei – ocultată, din motive de neînțeles, în anii din urmă – și, de ce nu, în care putem contura cu încredere o proiecție a unui viitor pe care avem datoria de a-l asigura acestei instituții chiar începând de astăzi.

Cum ajunge la public o celebrare istorică și culturală importantă?

Mă gândesc că un teatru liric există prin și pentru publicul său, dar și la experiența pe care ați avut-o în postura de secretar de stat și coordonator al Departamentului Centenar pentru Guvernul României.

Din punctul meu de vedere, orice instituție culturală are și o importantă dimensiune paideutică pe care trebuie să o cultive. Într-adevăr, atât atunci când am coordonat Departamentul Centenar din Cancelaria prim-ministrului guvernului României (2016-2017), ca și atunci când am coordonat Programul Centenar al municipiității ieșene (2017-2020), am pus în prim-plan această dimensiune, fiind pe deplin conștient că trecutul trebuie prezentat generațiilor de azi într-o manieră onestă (deci critică!), fără vulturi nombriliste și, evident, fără detaliile baroce ale mitologiei de factură propagandistică. Cu atât mai mult, în cazul unei instituții de spectacole, cred că e necesar să ne educăm publicul, și nu prin a coborî actul scenic, ci prin a ridica acest public la nivelul scenei. În mod cert, Opera ieșeană are și a avut, încă de la înființare, un public foarte cultivat și deosebit de exigent, astfel încât înșiși marii artiști perindăți în cei 65 de ani de la înființare au avut și au o profundă conștiință a nobleței care obligă. Insist să ne menținem pe această linie, conștientizând însă și faptul că societatea de astăzi evoluează în salturi foarte rapide, că e necesar să ne

CĂTĂLIN SAVA

RUBATO

adaptăm acestora, inclusiv apariției unui public foarte dinamic sub aspectul receptării informației, ceea ce nu înseamnă însă că Opera trebuie să renunțe vreodată la vocația sa „aristocratică”. Știu că poate suna deloc „politic corect”, dar este o realitate de care eu vreau să țin cont. Și o voi face, câtă vreme voi deține această poziție la Opera Națională Română din Iași.

Sunteți manager interimar al ONRI. Care e principala provocare a mandatului dumneavoastră?

Un aspect foarte important din acest punct de vedere a fost anunțat, odată cu numirea mea la conducerea instituției, de către domnul ministru Bogdan Gheorghiu, și anume instituirea echilibrului. Administrativ vorbind, această provocare inițială a însemnat și încă înseamnă revenirea la legalitate, ceea ce implică transparența decizională și un management colaborativ. Aceasta este filosofia mea managerială. Eu cred că o instituție precum Opera nu poate fi înființată în absența artiștilor și a publicului și mai cred că managerul este un servent al acestora. Din această perspectivă, pentru mine este prioritară acum asigurarea faptului că minunații artiști ai Operei ieșene și colaboratorii noștri în sfera artistică au la dispoziție toate condițiile pentru a performa așa cum publicul nostru se așteaptă ca ei să o facă.

Care e, la acest moment aniversar, mesajul dumneavoastră pentru publicul ieșean și pentru colectivul ONRI?

Am privilegiul de a vă fi coleg de aproape 8 luni de zile. Sunteți, realmente, minunați, știți să formați o echipă și acest lucru e un câștig important pentru instituție și pentru Iașul cultural! Și știu că vă puteți depăși în permanență, de la o performanță la alta. Prin fiecare dintre dumneavoastră, viitorul Operei ieșene e asigurat cu prisosință. La mulți ani!

La mulți ani, Opera Națională Română Iași! *Vivat, crescat, floreat!* Și multe aplauze! **SDC**

Robert Șerban – Oameni în trening

„Suplimentul de cultură“ vă oferă în avanpremieră un fragment din volumul *Oameni în trening* de Robert Șerban, care va apărea în curând în colecția „Ego. Proză“ a Editurii Polirom.

– FRAGMENT –

Întocmai ca un elefant

Toată lumea îl știa de Ele, de la Elefantu. Avea aproape doi metri, iar în tinerețe cântărise 180 de kilograme. Dar porecla nu de aici i se trăgea, nu de la corpul său uriaș, ci de la nas. Care era enorm, neverosimil de mare, ca o trompă. Toți întorceau capul după el pe stradă, nimeni nu mai văzuse un asemenea nas. Nici măcar cei care-l știau dintotdeauna nu se puteau abține să nu i-l fixeze cu privirea.

Cu trecerea anilor, Ele a pierdut din greutate, s-a mai încovoiat de spate, dar trompa era la locul ei, stupefiantă.

La un moment dat, Ele a început să călătorească. O făcea des, de parcă ar fi găsit o comoară și n-ar fi știut pe ce altceva să o cheltuiască. Nu mergea doar prin țară, ci și în locuri îndepărtate, din străinătate, de unde se întorcea după câteva zile ori după câteva săptămâni, dar fără să aducă cu el nici măcar o fotografie, o carte poștală, o frunză, un fir de ață. Dacă n-ar fi fost văzut în aeroport ori așteptând autocarul, nimeni n-ar fi crezut că Ele colinda lumea.

Când pușinii lui prieteni îl întrebau unde a fost, încotro se va mai duce, dar mai ales ce face pe acolo, pe unde niciunul dintre ei nu ajunsese, răspunsul era invariabil: „Mă uit, mă uit“. Nici nu venea bine de unde plecase, că după vreo trei-patru zile pornea din

nou. Părea că slăbește, părea că nasul îi crește puțin câte puțin, dar n-ai fi putut jura dacă e așa sau nu.

Ele trăia singur de peste 40 de ani. Soția îi fugise după nuntă, iar lui i-a fost suficient: nu s-a recăsătorit. Probabil că ar fi fost complicat să-și găsească pe cineva. Nasul îi era la fel de hipnotizant pe cât era de respingător. Dar se zice că nici măcar n-a încercat.

După una dintre plecări, Ele nu s-a mai întors. A trecut o lună, au trecut două luni. Trei. Unul dintre vecini, care îl cunoștea încă din copilărie, a anunțat poliția, care nu i-a dat niciodată de urmă, deși l-a căutat și în țară, și în străinătate. Și cu ajutorul rețelelor de socializare, și cu anunțuri în presă, inclusiv pe la televiziuni.

Motivul cel mai des invocat al dispariției lui Ele era că găsisse ceea ce căutase, de fapt, în toate călătoriile sale: locul perfect în care să moară, cât mai departe, neștiut de nimeni, întocmai ca un elefant.

AUTORUL

Robert Șerban este scriitor, jurnalist și om de televiziune. Absolvent al Facultății de Construcții din Timișoara și al Facultății de Arte și Design din același oraș. Ca scriitor, a obținut numeroase premii și distincții, printre care: Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor din România (1994), Premiul revistei „Observator cultural“ pentru cea mai bună carte de poezie (2006), Premiul revistei „Orizont“ pentru poezie (2015), Premiul revistei „Ateneu“ pentru poezie (2016), Premiul agentiadecarte.ro pentru poezie (2019). Este realizator și moderator al emisiunii de televiziune „Piper pe limbă“ (Premiul SIMFEST 2011 la secțiunea talk-show), redactor al revistei „Orizont“ și publicist comentator la „Banatul azi“. Alte volume apărute la Editura Polirom: *Scriitori la poliție* (volum coordonat, 2016), *Ascuns în transparență* (împreună cu artistul vizual Pavel Vereș, 2017), *Tata, eu glumesc serios!* (împreună cu Tudor Șerban, 2018).

Prețul lui Fery

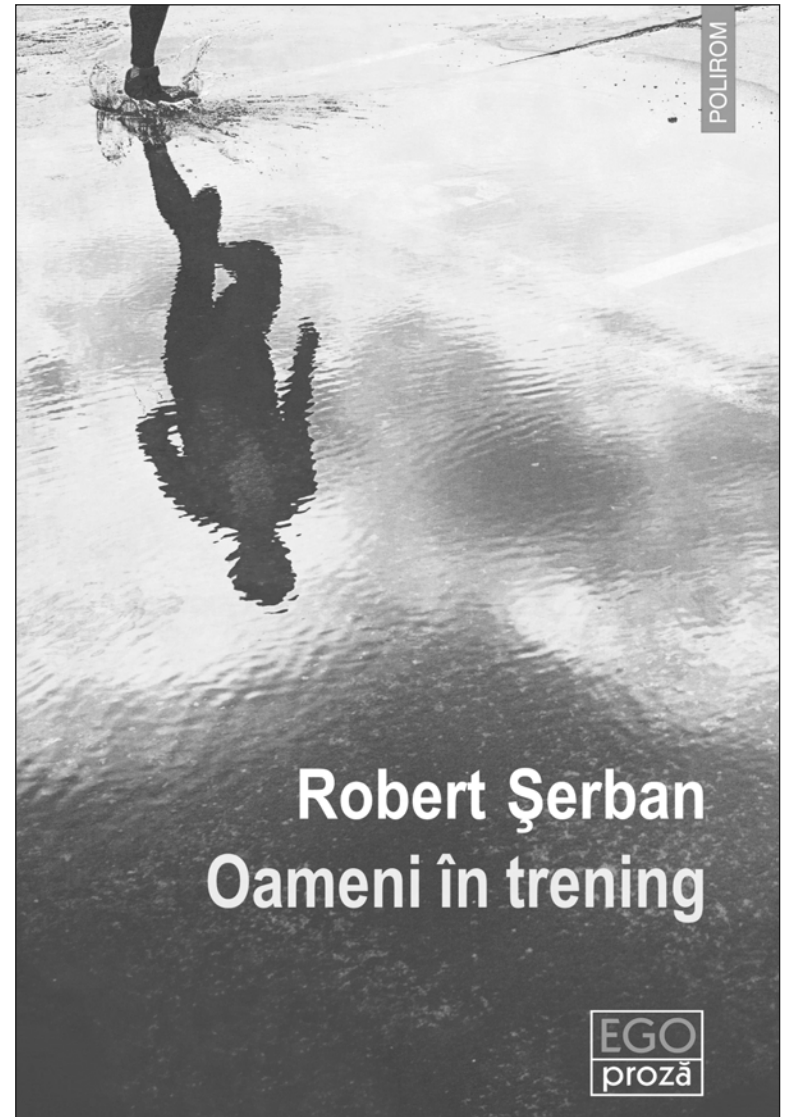
Fery a vrut să se facă psiholog: a văzut un film teribil, în care un detectiv șleampăt și într-o ureche se folosea de psihologie ca să rezolve cele mai complicate cazuri de crimă, cu autori siniștri, sângeroși, inteligenți și necunoscuți până la apariția lui. Dar, fiindcă nu le avea cu tocitul și era foarte îndemânic, Fery s-a făcut mecanic auto. Unul cu o intuiție formidabilă: din două-trei întrebări

CARTEA

„Robert Șerban se avântă în proză cu același elan, cu aceeași poftă de a crea lumi ca în poezie. Își încordează mușchii, își reglează respirația, se așază reglementar la startul probei de 100 de metri, așteaptă semnalul și țâșnește. Dar ca să ajungi la finis ca un campion e nevoie de accelerație, fuleu și viteză. Le are Robert? Le are. Adică simte (și știe) cum să aducă proza la linia de sosire, din fraze puține, cu tensiunea în crescendo, cu un pas epic bine reglat, precipitat spre cele mai neprevăzute finaluri. Iar ceea ce îți rămâne în minte după ce ai asistat la spectaculoasa cursă contracronometru e imaginea unei lumi ciudate. O lume a periferiei, când veselă, când mai degrabă tristă, când viu colorată, când dezolant de cenușie, în care se trăiește paroxistic, dar cel mai des se moare. Robert Șerban,

autorul acestei lumi, aleargă prin ea ca un prozator în trening. Doar că pe echipamentul lui stă scris Nike.“ (Adriana Babeți)

„După ce ai cucerit regina literaturii (poezia), de ce te-ai uita la o simplă marchiză (proza scurtă)? O dietă nesănătoasă, lipsa exercițiilor fizice, fumatul? Având în vedere vârsta lui Robert Șerban – 27 de ani –, cred că este vorba de toate la un loc. Așa c-a intrat în marchiză cu aplomb înconjurat de nori de fum și pentru că destul de recent povestirea părea că începe să cucerească publicul datorită unor buni scriitori, însă acum aproape toți au murit. Și iată că debutează-n zonă un poet și scrie o carte categoric remarcabilă. Nu știu dacă va rămâne cu marchiza, se va întoarce la regină sau va trece la chelar (romanul). Dar sunt convins că merită să-i admirați oamenii în trening, alcătuiesc o întregă lume.“ (Răzvan Petrescu)

puse șoferului dădea corect diagnosticul mașinii.

„Nu s-a inventat jucăria pe care să nu o repar“ – scria, cu argintiu, pe spatele salopetei lui. Numai că adevărata pasiune a lui Fery erau femeile. Și nu oricare, ci doar acelea care aveau pe talpa pantofilor prețul. Prețul pantofilor. Sau al cizmelor, balerinilor, sandalelor, adidașilor, tenișilor, bocancilor.

„Cu astea mergi la sigur, nu trebuie să consumi carburant“ (aici își freca arătătorul și degetul mare ca să se vadă limpede despre ce-i vorba), „ci doar cauciucuri“ (făcea cu ochiul și apleca nițel capul, de parcă ar fi salutat discret). „Tipele astea sunt deja amețite și aburite, nu-ți mai trebuie decât un subiect, un predicat și-un compliment, o privire directă-n pupilă și le-ai suit pe cric“, explica mecanicul. Dacă, în replică, i se spunea că numai niște proaste uită să dezlipească prețul de pe pantofi și că nu e tocmai în regulă să te încurci cu astfel de specimene, Fery para scurt: „Nu te pricepi! Nu-s proaste, n-am zis

că-s proaste, is distrate. N-au ele treabă, is pe altă lume, plutesc. Alea fără preț pe talpă sunt mereu cu ochii-n patru, serioase, țepoase, atente, n-ai șanse. Mai pierzi și timpul. De ce să-ți pierzi vremea când lucrurile se pot rezolva rapid și ușor? Crede-mă, știu la perfecție psihologia femeilor“.

Iar realitatea din teren îi oferea argumente irefutabile și îi dădea statutul unui om care nu bate câmpii: ani în șir a fost văzut numai cu tipe bine și cochete, printre cele mai cele din orașul în care repara mașini ca nimeni altul.

Cazul lui Fery se studiază astăzi la Academia de Poliție după ce, într-o zi, a fost găsit mort în propriu-i apartament, în pat. Era îmbrăcat cu salopeta, încălțat, cu mâinile în buzunarul de la piept, acolo unde ținea o mică lanternă. Nu prezenta nici o urmă de violență, n-avea nici un semn ciudat, doar pleoapele ochilor îi erau lipite una de alta cu câte un petec mic și alb, din acelea pe care sunt scrise prețurile pantofilor. **SDC**

Apariție-eveniment la Editura Polirom: Corespondență. Volumul I, Seria de autor N. Steinhardt

Editura Polirom anunță apariția în librării al celui de-al 20-lea volum din seria de autor N. Steinhardt: *Corespondență*, volumul I.

Corespondență, volumul I a apărut în Seria de autor N. Steinhardt, ediție îngrijită, studiu introductiv, note, referințe critice și indici de George Ardeleanu, repere bibliografice de Virgil Bulat.

Opera integrală N. Steinhardt apare din inițiativa Preșfințitului Părinte Iustin, Episcopul Maramureșului și Sătmăruului, în coeditare cu Mănăstirea „Sfânta Ana”, Rohia.

Ultimele două volume din Integrala N. Steinhardt cuprind corespondența acestuia, inclusiv mai multe scrisori inedite descoperite în dosarul de urmărire informativă a monahului de la Rohia. Alături de corespondența interceptată este inclusă și corespondența

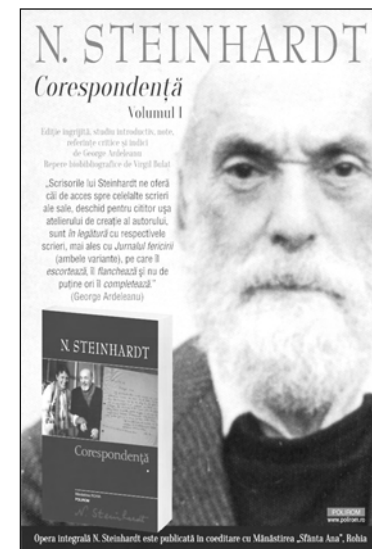
„liberă” a lui Steinhardt către prieteni, nume de referință ale culturii române, ca Alexandru Ciorănescu, Constantin Noica, Emil Cioran, Perpessicius, George Tomaziu, Dumitru Stăniloae sau Ileana Mălăncioiu, către reprezentanți ai Bisericii (IPS Antonie Plămădeală, IPS Justinian Chira, IPS Iustin Hodea Sigheteanul), dar și către redacțiile unor reviste sau edituri cărora le propunea spre publicare texte proprii.

„Scrisorile lui Steinhardt ne oferă căi de acces spre celelalte scrieri ale sale, deschid pentru cititor ușa atelierului de creație al autorului, sunt în legătură cu respectivele scrieri, mai ales cu *Jurnalul fericii* și nu de puține ori îl completează (logic, de vreme ce *Jurnalul... se oprește în 1972*). După cum am scris în repetate rânduri, dat fiind că *Jurnalul fericii* n-avea nici o

șansă să fie publicat în timpul regimului comunist (a avut o istorie antumă dramatică, astăzi cunoscută), N. Steinhardt a reușit să-și «deverseze» unele idei, obsesii sau chiar fragmente ca atare în cărțile care au putut vedea lumina tiparului (a fost o strategie subtilă de a păcăli cenzura, *id est* o formă de subversiune). Ei bine, astfel de idei, obsesii, referințe culturale ori fragmente sunt «deversate» și în scrisorile către prieteni. Și invers: idei, referințe sau fragmente din scrisorile anterioare anului 1969, când începe să redacteze *Jurnalul fericii*, au fost «deversate» (fie și printr-o reconstituire din memorie) în această capodoperă memorialistică. S-ar putea vorbi foarte bine și de «transfer» sau de «contaminare» între aceste scrieri care constituie, cu un termen încă la modă astăzi, o «rețea» textuală.” (George Ardeleanu)

Steinhardt se naște la București

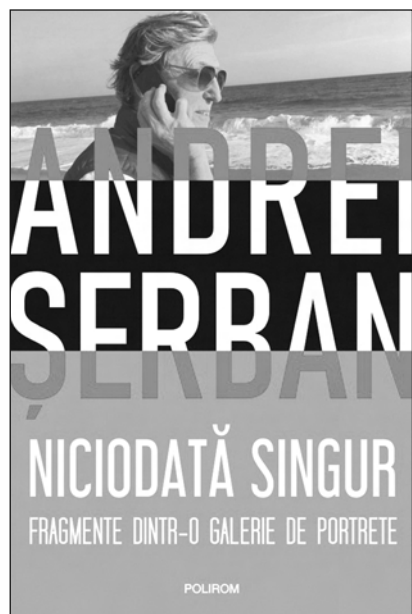
pe 29 iulie 1912. Își face debutul publicistic foarte de timpuriu în revista Liceului „Spiru Haret”. Își ia bacalaureatul în 1929 și frecventează cenaclul „Sburătorul”, iar în 1932 își ia licența în Drept. În 1934 începe să colaboreze la „Revista burgheză” și publică sub pseudonimul Antisthius volumul parodic *În genul... tinerilor*. Își ia doctoratul în Drept în 1936. În 1935 și 1937 publică împreună cu Emanuel Neuman studiile *Essai sur une conception catholique du Judaïsme* și *Illusions et réalités juives*. Colaborează la „Libertatea” și la „Revista Fundațiilor Regale”. După război, publică pentru scurtă vreme în „Universul literar”, „Victoria”, „Tribuna poporului” și, din nou, „Revista Fundațiilor Regale”. Refuză să colaboreze cu noul regim. În 1960 este anchetat, apoi condamnat în „Lotul Noica-Pillat” la 12 ani de muncă silnică. Trece prin închisorile

Jilava (unde este botezat de părintele Mina Dobzeu), Gherla și Aiud. Eliberat în august 1964, va reveni după câțiva ani în lumea literară prin traduceri, medaliaoane, cronici etc. În 1972 termină prima versiune a capodoperei sale, *Jurnalul fericii*. Publică volume de eseuri și de critică foarte bine primite, deși unele sunt puternic cenzurate. Monah din 1980, rămâne activ pe terenul eseisticii și al criticii. Se stinge la 30 martie 1989.

În pregătire: *Corespondență*, volumul II

Andrei Șerban – Niciodată singur. Fragmente dintr-o galerie de portrete

Cuvânt înainte de Toma Pavel

Piesă cu piesă, compune un mozaic al artiștilor străini și români pe care i-a cunoscut, o frescă personală a lumii culturale, cu punctele ei forte și vulnerabilitățile mai puțin știute. Nume mari din lumea artei sunt evocate nu doar din perspectiva regizorului, ci și a omului care a cunoscut alți oameni. Peter Brook, o autoritate în teatrul contemporan, i-a facilitat autorului întâlnirea cu gândirea lui Gurdjieff. Ellen Stewart, fondatoarea teatrului newyorkez La MaMa, ieșit din șabloane și devenit platformă de expresie pentru artiștii tineri, și-a învăluit viața privată într-o aură de legendă. Meryl Streep, stăpânită de impulsuri contradictorii și mereu imprevizibilă, avea în tinerețe

ambția de a fi prima în toate. Pina Bausch le cerea dansatorilor o sinceritate absolută, aproape brutală, făcându-i pe unii să izbucnească în plâns la repetiții. Dând la o parte măștile – tot atâtea conversații cu sine –, autorul ne arată nemijlocit chipurile de sub ele, ipostaze ce construiesc împreună imaginea omului care își închină viața artei și arta vieții, ca să înțeleagă diferența dintre fantezie și realitate.

„*Niciodată singur*, acesta e titlul cărții în care Andrei Șerban își evocă prieteni, parteneri sau colaboratori. Astfel își precizează condiția de artist, ce se împlinește în comunitate și nu în singurătate, ca a oricărui om de teatru. El a cultivat-o și dezvoltat-o cu un talent unic, căci și-a manifestat constant capacitatea de contaminare

energică și artistică a unor grupuri de vârste, culturi sau istorii diferite. Ceea ce Andrei Șerban își asumă ca statut a fost profund penalizat de criza covidului. De aceea regizorii au fost cei mai destabilizați prin izolarea impusă drastic, ce i-a frustrat tocmai de regimul lor de lucru și, grav răniți, și-au căutat sau găsit soluții de compensație. Ca Șerban care, condamnat la solitudine, și-a revizitat prin scris colegii de o viață sau artiștii cărora le-a făcut portrete cu precizie și afecțiune autobiografică reunindu-i într-o carte scrisă tocmai departe de ei și de fervoarea agitată a repetițiilor. Descindere în timp, tocmai pentru că văduvit de prezentul comunitar. Pentru că a fost «singur», s-a consacrat acestei expediții retrospective și a realizat acest muzeu personal.” (George Banu)

Vedetele de ieri, între TikTok, nostalgie și pensie

După jumătate de secol de la începutul anilor de glorie, la decenii de când n-au mai lansat o piesă nouă, vechi vedete ale muzicii pop revin pe primele locuri în topuri.

Cu discuri noi revin ABBA și Diana Ross. ABBA n-a mai lansat un cântec de 40 de ani, Diana Ross de 22, dar acum, la 70 de ani, reușesc performanța de a deveni relevanți pentru noile generații.

ABBA, după cum se știe, și-a pus la cale o revenire absolut spectaculoasă, cu un nou disc, *Voyage*, și un viitor show cu holograme digitale (numite ABBA-turi) și, prin urmare, a reușit să atragă atenția întregii planete. În

ajunul lansării unui al treilea single de pe noul album, *Just A Notion*, hashtagul #ABBA cumula deja 1,4 miliarde de vizionări pe populara rețea socială TikTok.

În cazul Dianei Ross, artista n-a mai scos un disc nou de 22 de ani, (de la *Every Day Is a New Day*, 1999), dar acum revine cu *Thank You*, un disc lansat, totuși, ceva mai discret, nu cu artileria grea folosită de ABBA.

Foarte interesant, un factor care contribuie la actualul succes pentru astfel de artiști din altă epocă este o invenție foarte modernă: rețelele sociale, în special TikTok, extrem de utilizată de

publicul foarte tânăr (13-25 ani), rețea unde trupe precum Bee Gees, ABBA sau Earth, Wind and Fire au devenit în ultima vreme senzații în trenduri. Publicul tânăr, care consumă chiar și câteva ore de TikTok pe zi, a redescoperit muzica vechilor vedete și o transformă pe gustul și înțelegerea lor, remixând-o în videourile extrem de lapidare în care este specializată rețeaua.

Dar, dincolo de TikTok, de unde a apărut acest apetit pentru artiști astăzi septuagenari? „Este probabil această imagine a unor zile ferice, lipsite de griji, colorate, care se lipește de muzica și costumele lor, o imagine care amintește anii '70, asociați cu o anume lejeritate care lipsește ultimelor decenii”, crede Jean-Marie Potiez, biograful oficial al celor de la ABBA în țările francofone.

Nici de partea cealaltă, a rockului, veteranii nu vor să se lase doborâți. Și, în vreme ce David Coverdale, la fel ca mulți alți colegi de generație, spune că Whitesnake se retrage din activitatea concertistică, inoxidabilii teutoni de la

Scorpions, secondai de noul recrut, bateristul Mikkey Dee (ex-Motörhead), revin în forță cu un nou album, al 19-lea, *Rock Believer*, și un nou turneu anunțat pentru anul viitor. Primul single, *Peacemaker*, nu este o baladă sentimentală, cum s-ar putea aștepta unii, ci dimpotrivă, un rock energic care vrea să dea un indiciu foarte clar despre intențiile acestor muzicieni trecuți de 70 de ani. Vocalistul Klaus Meine spune că noul album a fost compus complet „in house”, adică numai de către el și chitariștii Klaus Meine și Matthias Jabs, și că dorința lor a fost să

recreeze aceeași atmosferă energică de pe celebrele albume *Blac-kout* sau *Love At First Sting*.

La rândul lui, Ozzy Osbourne reface echipa cu chitaristul Zakk Wilde și anunță un nou disc pentru anul viitor, în vreme ce în Anglia, veteranii de la Uriah Heep tocmai au terminat de înregistrat al 26-lea album din carieră. „Iar anul viitor”, spune chitaristul Mick Box, „plecăm în turneu, să serbăm 50 de ani de la înființarea formației. E un turneu pe care nu l-am putut face acum doi ani, din cauza pandemiei. Deci, de fapt, va fi aniversarea a 52 de ani!”. **SDC**

LUCIAN AMARII (JUP)

SUPLIMENTUL LUI JUP

„Incal” la cinema: faceți loc multiversului francez!

În vreme ce celebrele multiversuri de supereroi americani par a bate pasul pe loc, banda desenată franceză încearcă, în sfârșit, să treacă la asaltul Hollywoodului. Editura Les Humanoïdes Associés a anunțat că celebrele serie BD „Incal”, creată de Alejandro Jodorowsky și desenatorul Moebius, va fi adaptată la cinema de către regizorul neozeelandez Taika Waititi, foarte popular după succesul filmului *Thor: Ragnarok*, al serialului *What we do in the Shadows* și a unui Oscar pentru scenariul comediei *Jojo Rabbit*. Creat de Moebius și Jodorowsky după eșecul adaptării cinematografice a romanului

Dune, „Incal” este o imensă saga space opera metafizică, întinsă pe mai multe serii și albume. Este considerat una dintre cele mai importante și mai influente serii de bandă desenată din toate timpurile și este constant reeditată, cu mare succes.

Chiar și Alejandro Jodorowsky, astăzi în vârstă de 92 de ani, e încântat că opera lui va fi adaptată la cinema și nu pare deranjat că o va face un alt regizor. „Am încredere în creativitatea lui Taika, sunt convins că va realiza o versiune uluitoare a «Incalului», în același timp intimă și cosmică”, a declarat Jodorowsky. **SDC**

PE SCURT

INCITARE LA URĂ: DUPĂ STATUI, MUZICA ROCK

Ziarul „The New York Times” nu a avut nici o problemă să publice, în secțiunea de comentarii, un alt „manifest” care să indice o nouă țintă a „culturii cancel”. După statuile „problematic”, vine acum rândul celor mai cunoscute piese rock, una dintre melodiile împriinate fiind celebra *American Pie*, al lui Don McLean (foto). Alături de McLean, alte rockstaruri care trebuie arse în efigie pentru că nu se încadrează în standardele gloatei *woke* sunt Eric Clapton, Jerry Lee Lewis, Johnny Cash și, nu ultimul pe listă, Elvis Presley. Articolul din ziarul american, *Should Classic Rock Songs Be Toppled Like Confederate Statues?*, este scris de Jennifer Finney Boylan, un transgender care susține că „trebuie să ne uităm cu foarte mare atenție și la prezentul și trecutul nostru imediat, inclusiv la comportamentul privat al creatorilor culturii pop”. Astfel, în opinia activistului „trans”, Don McLean este vinovat pentru că a fost acuzat de „violență casnică”, iar Eric Clapton, privit ca un dușman al culturii *woke*, trebuie anulat fiindcă este „rasist” și fiindcă face „propagandă anti-vaccinistă”. „Poate că reconsiderând acești artiști vom crea o lume mult mai justă și mai inclusivă rasial și sexual”, scrie „The New York Times”.

UN GONCOURT PENTRU SENEGAL

Autorul senegalez Mohamed Mbougar Sarr, în vârstă de 31 de

ani, a primit premiul Goncourt pentru cartea sa *Plus secrète mémoire des hommes*, provocând o vie emoție în țara natală. Felicitat de președintele Macky Sall, autorul a aflat că cititorii senegalezi pur și simplu au luat cu asalt librăriile, imediat după anunțarea premiului, iar romanul a dispărut în timp record de pe rafturi. Cartea este destul de scumpă în Senegal, un exemplar costă 16,70 euro într-una dintre cele mai sărace țări din lume, unde salariul minim este de numai 75 de euro. Foarte puțin cunoscut până acum de către marele public, tânărul Mohamed Mbougar Sarr a devenit

primul autor din Africa subsahariană distins cu acest premiu.

CÂTE UNUL, SĂ AJUNGĂ LA TOATĂ LUMEA!

O carte n-ar trebui să primească decât un singur premiu literar, recomandă Didier Decoin, președintele Academiei Goncourt, într-o declarație reprodușă de AFP. Asta în interesul librăriilor, spune el. „Să nu-i uităm pe prietenii noștri librari. Dacă dăm două premii unei singure cărți, asta înseamnă că doar o singură carte se va vinde mai bine”, spune Decoin.

ÎNTOARCERE LA GIALLO

Regizorul italian Dario Argento, maestru al filmelor horror *giallo*, revine la genul care l-a consacrat, la 81 de ani, cu *Dark Glasses*, un thriller despre un ucigaș de prostituate din Roma în care joacă într-un rol principal chiar fiica cineastului, actrița Asia Argento. Realizator al unor filme importante precum *Suspiria*, Dario Argento a căzut în desuetudine în ultimul deceniu, precedentul lui film, *Dracula 3D* (2012), fiind considerat un uriaș eșec.

SEMNE BUNE RELOADED

Adaptarea romanului *Good Omens* (1990) de Terry Pratchett și Neil Gaiman ca miniserie TV a fost atât de bine primită, încât Amazon

Prime și Gaiman lucrează acum la o continuare în care, din nou, îngerul Aziraphale și demonul Crowley fac echipă pentru a rezolva noi mistere cosmice. „Îmi lipsește geniul lui Terry Pratchett”, spune Neil Gaiman, showrunner al seriei.

CRITICA ÎL SUPĂRĂ PE DEXTER

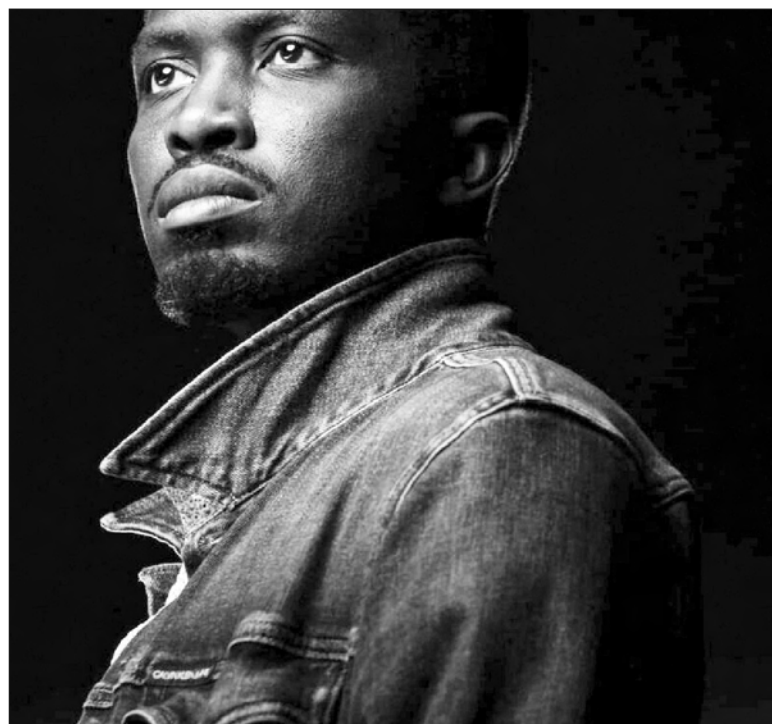
Cel mai simpatic ucigaș în serie, Dexter Morgan, a revenit la TV într-un ultim sezon, *New Blood*,

la aproape 10 ani de la încheierea serialului bazat pe romanele lui Jeff Lindsay. Numai că acest sezon, lansat de postul Showtime, nu a fost primit cu brațele deschise de către presa americană de profil, care totuși susține că *New Blood* reprezintă o îmbunătățire față de precedentul sezon. „Dar era chiar necesar?”, se întreabă „EW”.

CRIZA CĂRȚII ÎNCEPE DE LA HÂRTIE

O lipsă de hârtie la nivel mondial riscă să afecteze serios industria cărții. În Franța, editurile mai mici se tem că, din acest motiv, unele volume nu vor mai putea fi lansate pe piață la timp pentru perioada Sărbătorilor de iarnă. În Hexagon, numai marile edituri au avut cum să își facă suficiente stocuri de hârtie încă din vară, conștienți că sezonul de premii literare din toamnă va „dopa” vânzările de carte. Problema nu afectează numai Franța, ci este globală și pare a fi provocată, în mare parte, de către pandemie. De ce suferă industria cărții? Lemnul, materie primă, este foarte cerut în industria construcțiilor, pasta de hârtie este din ce în ce mai utilizată pentru cartoanele folosite la comerțul online, iar mii de containere cu hârtie sunt blocate în porturi, încearcă să explice „France Info”. **SDC**

Pagini realizate de
DRAGOȘ COJOCARU

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4, CP 266, tel. 0232/214.100, 0232/214111, fax 0232/214111

Muzică: Dumitru Ungureanu, Cătălin Sava

Film: Iulia Blaga

Teatru: Oltița Cîntec

Caricatură: Lucian Amarici (Jup)

Grafică: Ion Barbu

Actualitate: Nona Rapotan, Constantin Piștea

Publicitate: tel. 0232/252294

Distribuție: Mihai Sirbu tel. 0232/271333.

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 45 lei pentru 3 luni; 91 lei pentru 6 luni; 182 lei pentru 12 luni. Prețurile includ și tarifele poștale.

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncț: Radu Cucuteanu

DTP: Adina Arnăutu

Rubrici permanente: Bobi (Fără Zahăr), Dragoș Cojocaru, Andrei Crăciun, Florin Ghețău, Cătălin Pavel, Radu Pavel Gheo

Carte: Mihaela Pascu-Oglindă, Marius Miheț, Cristian Teodorescu, Alina Purcaru, Cătălin Constantinescu, Ioan-Alexandru Tofan, Dana Pirvan

Terry Gilliam, față în față cu cenzura woke

Când au enervat nenumărați creștini practicantși cu farsa biblică *Life of Brian*, membrii grupului Monty Python n-au pățit nimic, în urmă cu patru decenii. Azi însă, măcar unul dintre celebrii umoriști britanici este pedepsit pentru „blasfemie”. Mai precis, Terry Gilliam (80 de ani), celebru și reputat regizor, autor al clasicelelor *Brazil* sau *Armata celor 12 maimuțe*, a devenit o nouă victimă a culturii *cancel*, după ce spectacolul pe care îl pregătea a fost pur și simplu anulat.

DRAGOȘ COJOCARU

Gilliam lucra la o nouă versiune scenică a comediei muzicale *Into the Woods* ce urma să aibă premiera anul viitor, la celebrul Old Vic Theater, în Londra. De vină pentru scoaterea din program a spectacolului nu sunt creștini fanatici, ci des întâlnita „haită woke”, deranjată de data aceasta de comentariile lui Gilliam despre

nebulia prin care trece Vestul în ultimii ani.

Gilliam, la fel ca mulți alți artiști (și foști colegi în Monty Python) nu au privit cu ochi buni cultura *cancel*, pe care o consideră profund dăunătoare. În 2018, Gilliam a răspuns unei aprigi dezbatere despre diversitate rasială și sexuală la BBC declarând „spun tuturor că sunt o lesbiană neagră”. Anul trecut i-a enervat iarăși pe activiști, asemănând mișcarea #MeToo cu „o vânătoare de vrăjitoare” care „a transformat mulți oameni decenti în victime”.

Picătura finală pentru activiștii *woke* pare a fi faptul că Gilliam a recomandat celor 495.000 de fani ai contului său de Facebook să urmărească pe Netflix noua emisiune *The Closer* a americanului Dave Chapelle. Asta în condițiile în care Chapelle a provocat o imensă furie din partea activiștilor trans când a satirizat „super sensibilitatea” acestora și a afirmat, în ciuda „ortodoxiei *woke*”, că sexul este „un fapt” și nu „o opțiune”.

Deși conducerea de la Old Vic s-a ferit să fie foarte explicită cu privire la motivele pentru care *Into the Woods* a fost scos de pe afiș, presa britanică susține că asta s-a petrecut la presiunea personalului deranjat de mai multă vreme de afirmațiile lui Gilliam. Un personal care nu s-a ferit să își anunțe satisfacția pe Twitter. „Trebuia anulat de mai bine de un an. Conducerea ne datorează scuze pentru asta”, scrie, de exemplu, Penny Babakhani, producătoare de origine iraniană de la Old Vic.

Old Vic are deja o experiență foarte neplăcută cu mișcarea #MeToo după ce cunoscutul actor Kevin Spacey, fost director artistic al teatrului între 2003 și 2015, a fost acuzat de „comportament neadecvat” și „hărțuire” de către 19 angajați. Un scandal care s-a soldat cu concedierea lui Spacey și fără nici o consecință juridică.

Însă Gilliam, ca mulți alții, a sugerat că nu toți cei care s-au prezentat ca victime în timpul „cruciei” #MeToo sunt chiar sinceri. Vorbind despre mogulul Harvey Weinstein și cei implicați în cazul lui, Gilliam a declarat că „toți au fost adulți ambițioși. Sunt multe victime în viața lui Harvey și ele au parte de toată simpatia mea. Dar, pe de altă parte, Hollywoodul este plin de oameni foarte ambițioși care sunt adulți și care fac alegeri”.

Însă în zilele noastre, în lumea anglo-saxonă mai ales, delictul de opinie a devenit o îndeletnicire foarte periculoasă. Nici vedete care au susținut aceste așa-zise valori

n-au scăpat de furia *woke* atunci când au deviat de la ortodoxia sa, cum ar fi scriitoarele feministe J.K. Rowling sau Margaret Atwood, care au devenit ținte în momentul în care au contestat obsesiile trans. Scriitoarea scoțiană Gillian Philip a fost abandonată de editură după ce a susținut-o pe J.K. Rowling. Iar instituții precum Universitatea Liverpool sau Natural History Museum aprobă dărâmarea statuilor ce deranjează pe activiști. „O criză cronică de lipsă de coloană vertebrală a infestat elita culturală a țării”, scrie publicația „Spiked online”. „Iar aceste elite par, într-un mod foarte periculos, să nu își dea seama că exact această lașitate propagată de sus în jos alimentează amenințarea pe care o reprezintă

cultura *anulării*. De fiecare dată când un teatru, o editură sau un muzeu cedează în fața presiunilor gloatei, nu face decât să le dea și mai mare curaj. Fiecare scalp, acum și cel al lui Gilliam, nu face decât să îi îngrășe pe noii cenzozi.”

Probabil că noul statut, de victimă a culturii *anulării*, nu îl surprinde pe Terry Gilliam. Încă din 2018, celebrul regizor era scandalizat de faptul că o trupă de comedie așa ca Monty Python, „compusă numai din bărbați albi”, nu mai este acceptabilă astăzi. „Cum să poți reacționa la așa ceva?”, se întreba Gilliam. „Oameniiăștia nu pot să înțeleagă nici cea mai mică glumă! Sunt convins că astăzi Monty Python n-ar mai putea lucra la BBC!” **SDC**

Urmașii Căpitanului Nemo

„Salut, Scotty! Deranjez?”

„Hei, Manu, cum naiba să crezi așa ceva? Tu nu deranjezi niciodată.”

„Cum merge treaba la voi, e greu să stați atârnați cu capul în jos? Ha ha ha!”

„Ha ha ha, bine că stai tu în emisfera nordică. Mă cam dor ochii de la scris SMS-uri. Nu ar fi mai bine să te sun?”

„Nu, că se uită Brigitte la un film și pierde firul dacă vorbesc peste actori. Plus că, ha ha ha,

engleza australiană îmi este aproape imposibil să o înțeleg. Aveți un accent tare original, ca să fiu amabil în exprimare. Fii un pic atent, te rog, vreau să îți propun o afacere interstatală. Știu că ești interesat de întărirea securității maritime.”

„Păi da, că mi-am dat seama că stăm așa, în mijlocul oceanului, putem fi atacați de oriunde.”

„Ha ha ha, o să vină peste voi băieții ăia din Noua Guinee, cu limba scoasă, care dansează haka. Fugi, Scotty, fugi, ha ha ha!”

„Nu mă face să râd, că sunt într-o ședință. Vai, mor! Dar să știi că ăia sunt din Noua Zeelandă. Despre ce afacere era vorba?”

„Scuză-mă, revin în zece minute, m-a rugat Brigitte să-i fac un

ceai. Fii dur acolo, dă cu pumnul în masă, ha ha ha.”

„Ok, ok.”

„Așadar îți povesteam despre o afacere. Eu cred că ai nevoie de niște submarine. Sunt tare mișto, nu au nevoie de locuri de parcare, doar le scufunzi și gata. Pereți groși din metal, protecție totală față de meduzele voastre veninoase și rechini. Dacă vine un rechin alb își rupe dinții, asta dacă îl poate prinde, ha ha ha.”

„Hm, nu știu ce să zic. Am avut trei submarine, dar copiiiăștia din cadrul Marinei Militare le-au boțit până le-au stricat. Mereu le-am zis să ocolească Marea Barieră, dar ei nu și nu, că o pot străpunge. Unul s-a spart și a

rămas scufundat, unul nu se mai scufundă deloc, iar al treilea are cârma blocată cu pungă din plastic și se învârtă în cerc. Nu prea am încredere în ele.”

„Dragul meu Scotty, toate astea s-au întâmplat fiindcă nu erau submarine de producție franceză. Îți pot face niște Eaubus-uri.”

„Ce sunt astea, Manu?”

„Așa le alint eu. Avioanele se numesc Airbus, iar astea merg pe sub apă. «Eau» înseamnă apă în limba mea. Sunt foarte performante, le poți încărca cu o mie de baghete.”

„Baghete?”

„Mă refer la torpile, dragule, ha ha ha. Așa le numim noi în cadrul Ministerului Apărării.”

„Adevărul e că nimic nu strică mai bine prânzul dușmanilor decât o baghetă.”

BOBI

VOI N-AȚI ÎNTREBAT, FĂRĂ ZAHĂR VĂ RĂSPUNDE

„Ce vrei să spui cu asta?”

„Am glumit, Manu. Am glumit, ha ha ha.”

„Ha ha ha, adică te-ai referit la torpile, am înțeles. Să vezi ce puternice sunt Eaubus-urile astea, au motoare Renault. Am și experți care îți asigură școlarizarea echipajului de scafandri împingători, în cazul în care uneori nu vor să pornească la cheie.” **SDC**